

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Basilicae S. Mariae. Maioris De. Vrbe A. Liberio. Papa. I.
Vsque Ad. Pavlvn. V. Pont. Max Descriptio. Et. Delineatio**

Angelis, Paolo de

Roma, 1621

Liber Decimvs. De Praesepis sacello, & reliquis ornamentis à Sixto Quinto Pontifice Maximo aedificato, & de mobilibus ab Alexandro Peretto Cardinali Montealto, & Vicecancellario traditis, non solum ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-13873

BASILICAE
S. MARIAE MAIORIS
DE VRBE
A LIBERIO PAPA
VSQVE AD
PAVLVM QVINTVM
PONTIFICEM MAXIMVM
DESCRIPTIO, AC DELINEATIO,
LIBER DECIMVS.

AUCTORE
ABBATE PAULO
DE ANGELIS.

DE SACELLO, IN QVO CHRISTI
Saluatoris Præsepe religiosè colitur.

CAPVT PRIMVM.

VIRORVM illustrium, A tis. Quarto res mobiles, atque sacros appa-
negocio absoluto, qui ex ratus significabimus. Quinto Beneficiatos,
hac Basilica prodierunt, de quibus antea fuit insinuatum. Hoc sacel-
& in ea requiescunt; se- lum Sixtus V. Pontifex velut futuram digni-
quitur Præsepis sacel- tatem prævideret, pauper Cardinalis in-
lum designare à Sixto V. choauit. Modulus Crucem imitatur, vndiq.
à fundamentis extructū. arcubus extantibus, atque amplo spatio; tho-
lo plumbeis laminibus induto cooperiente,
quem laternula in apice consequitur. Plu-
res ædiculas continet, de quibus distincte
suo loco. Nobile pauimentum, tectoria-
opera, auro illustrata; perplura marmora,
varijs coloribus inferta, nec non egregiè pi-
cturis decoratur; inter quas, Reges, atque
Patriarchas cernimus, ex quibus Dei mater
est deriuata. Angelorum legiones ad Christi
Præsepium respicientium in sacelli medio
collo-

Quamuis fuerit nonnihil de hoc superius di-
ctum, tamen ob eius excellentiam operæ pre-
tium duximus, illi peculiarem tractatum af-
signare, atque in plura capita distribuere:
nimirum, primo generatim significando, B
deinde peculiariter quæque attingendo. Igi-
tur ante omnia de fabrica tradetur. Tum,
de picturis, atque marmoreis ornatibus.
Tertio de Indulgentijs, atque reliquijs ibi-
dem manentibus, & per Sixtum V. colloca-

*Præsepe sacelli
Sixtus V. dicitur
fuit Card. con-
fuit est. Vnde sacel-
li fundamentis
& Strigone in
vita Sixti V.*

collocatum. Vndique etiam per plures sacrae historiae circundant candido marmore caelatae, atque sepulchra mira praestantia, & arte constructa, de quibus suo loco.

DE VESTIGIO,
ET SACELLI PAVIMENTO.

Caput II.

BOST generalem descriptionem, peculiaris consequitur; nimirum breuiter vestigiū, pavementum, & omnia ad sacellum spectantia significando. Exin ad Aram maximam properabimus; postea primaria eius pars significabitur, quod erit prima sacelli pars interna; cui secunda succedet, nimirum dexterum latus. Tertia pars ad aditum cum clathris spectabit. Quarta verò, & vltima

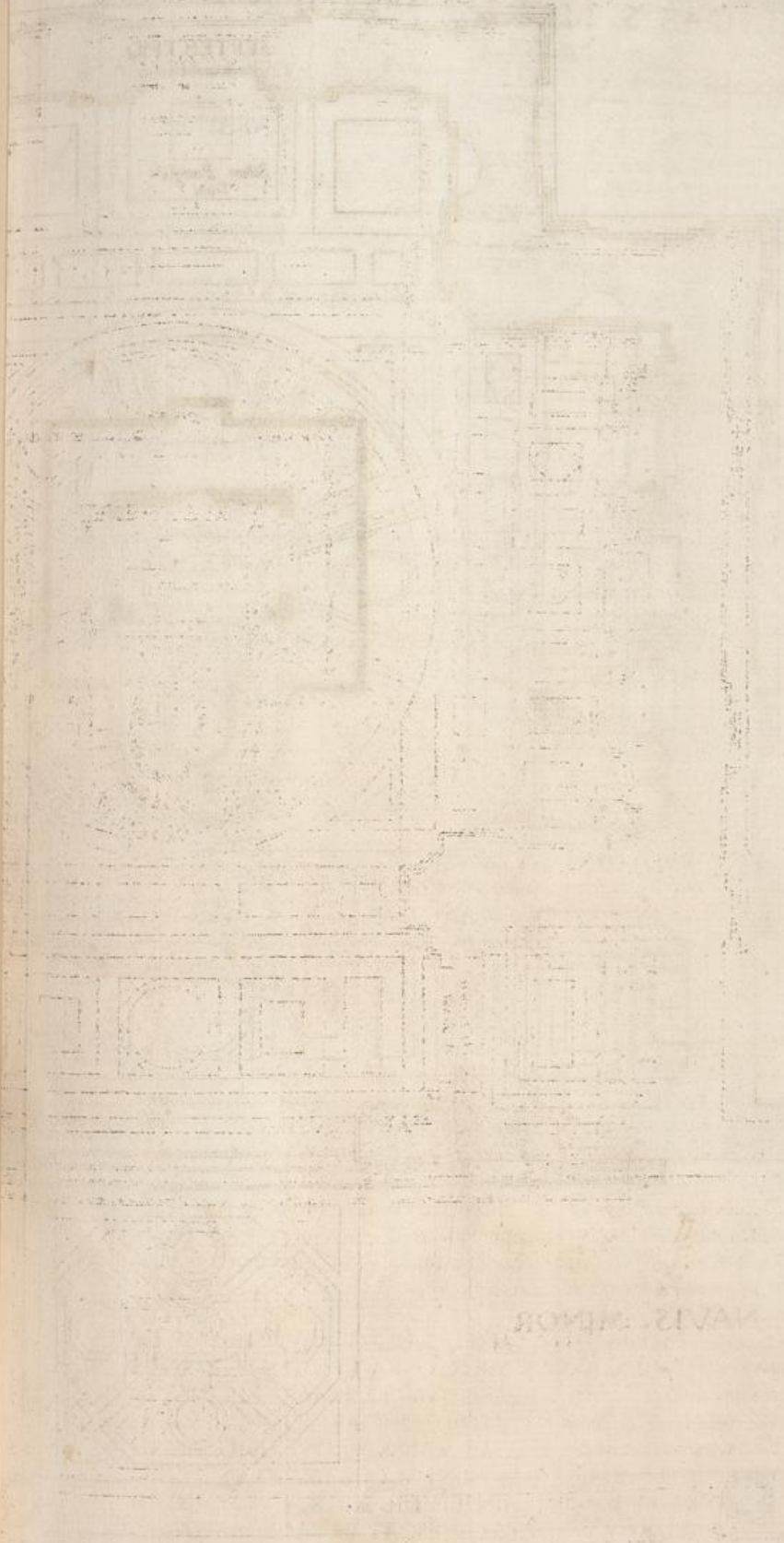
erit sinistrum latus sacratio adiunctum. Ut autem à primo inchoemus, Pavimentum varijs marmoribus est conditum, in cuius medio sanctissimi Praesepis aedícula adest, Altare supereminente, ex porphyreticis, serpentinis, atque alijs miri pretij lapidibus ad Pontificium sacrificium optimè disposito. Praesepium, atque vetusta aedícula, è loco vbi prius inerat, fuit sub hanc Aram insigni arte translata, nihil partes diuidendo, sed omnia coniuncta seruando. Illa spatium continet vndique circundans, picturis ornatum, quò possint homines incedere, & per aliquot gradus duabus ex partibus locatos progredimur. In Ara maxima quatuor Angeli aenei deaurati cernuntur, altera manu aeneum tabernaculum sustinentes, varijs loculamentis, figuris, Parastadis, capitellis, & basibus ordine Corinthio egregia arte fabricatum. Altera verò luminare assidue die, ac nocte accensum. Pro qua re Sixtus Quintus Pontifex peculiare reditus assignauit.

Praesepe, atque aedícula à loco, vbi prius erant, sub Sixto V. sacelli aram translata.

In Praesepis sacello die, ac nocte iugiter luminaria resplendent. De ordine Corinthio, atque composito, vide Vitruvium, lib. 4. cap. 1.

ACHTZ D N I I SV CHRISTI PA KTA SIXT

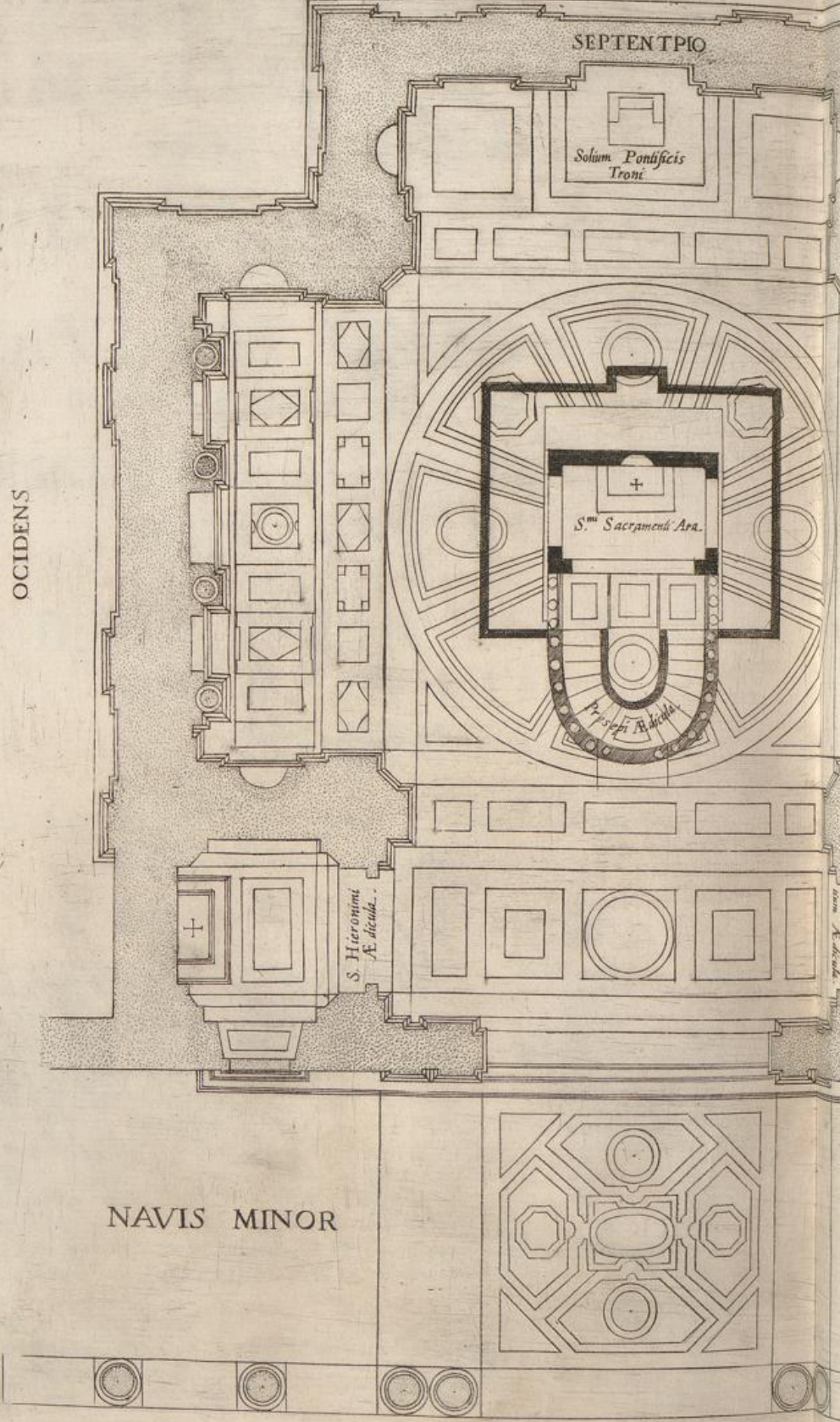

NAVIS SEPTOR

WERIDUS

I
 ga-
 is 9
 ch-
 ni-
 n-
 iq-
 io-
 re,
 lu-
 e
 a
 a
 pi-
 e
 ner
 isti
 dio

SACELLI D.N. IESV CHRISTI PRÆSEPI A SIXTO

SEPTENTRIO

Solum Pontificis
Troni

OCIDENS

S. Sacramenti Ara.

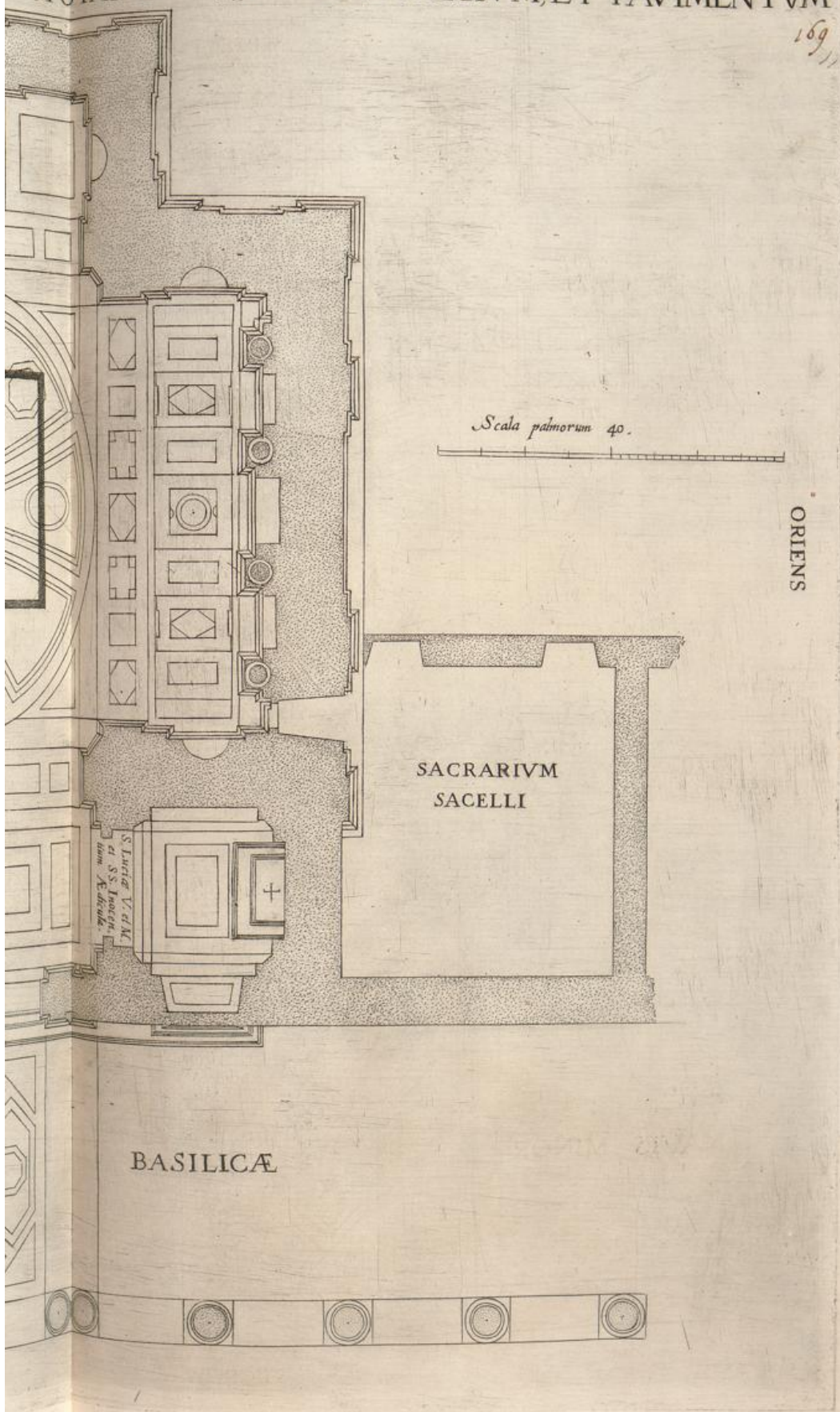
Præsepium A. Sixti

S. Hieronimi
A. Nicula.

NAVIS MINOR

MERIDIES

169

ORIENS

Scala palmorum 40.

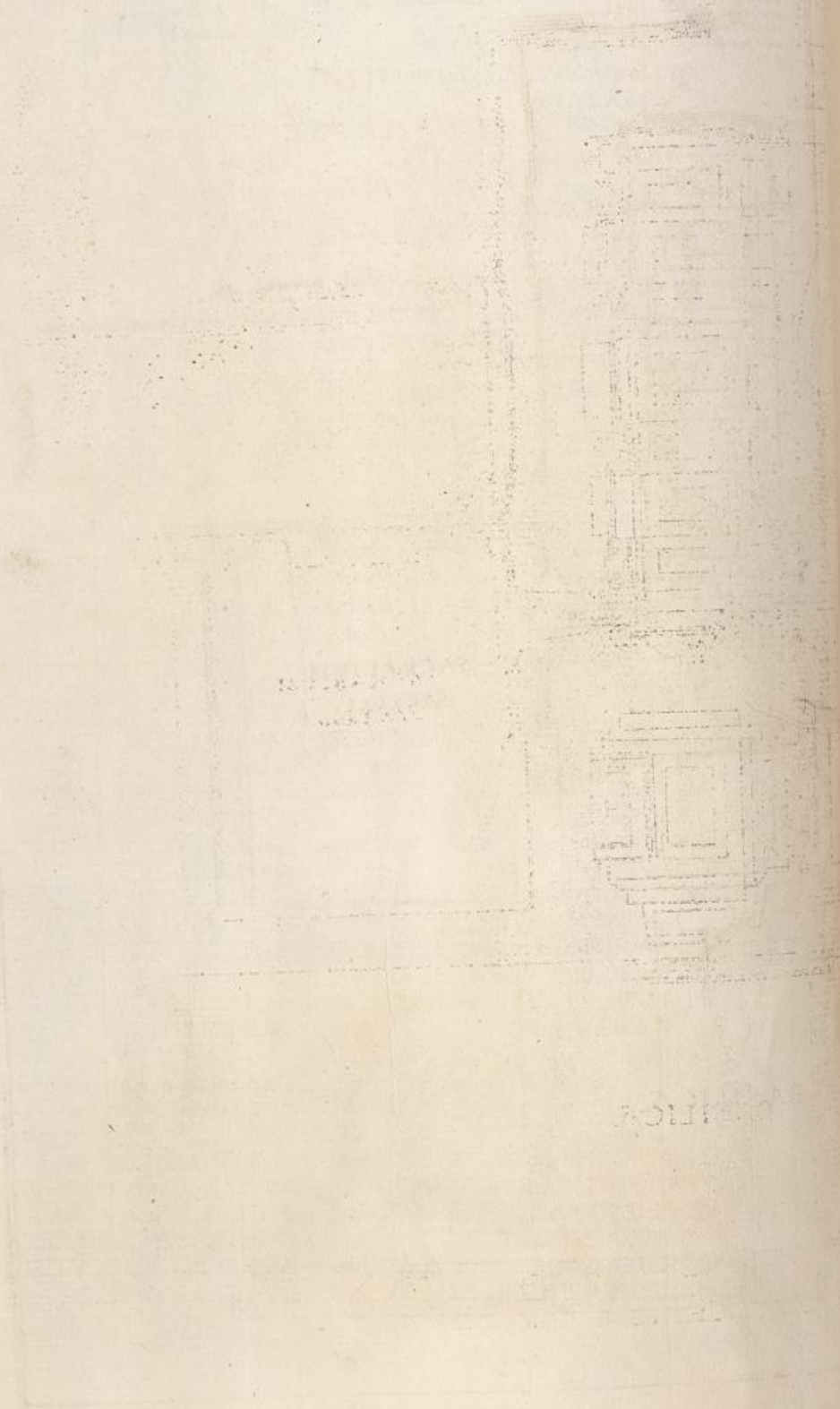
SACRARIVM
SACELLI

BASILICÆ

S. Lucia Vidua
et SS. Innocentii,
cum X. altaris.

UNIVERSITÄT PADERBORN

1688

PLAN

collocatum. Vndique etiam per plures sacrae historiae circundant candido marmore caelatae, atque sepulchra mira praestantia, & arte constructa, de quibus suo loco.

DE VESTIGIO,
ET SACELLI PAVIMENTO.

Caput II.

BOST generalem descriptionem, peculiaris consequitur; nimirum breuiter vestigiū, pavementum, & omnia ad sacellum spectantia significando. Exin ad Aram maximam properabimus; postea primaria eius pars significabitur, quod erit prima sacelli pars interna; cui secunda succedet, nimirum dexterum latus. Tertia pars ad aditum cum clathris spectabit. Quarta verò, & vltima

erit sinistrum latus sacratio adiunctum. Ut autem à primo inchoemus, Pavimentum varijs marmoribus est conditum, in cuius medio sanctissimi Praesepis aedícula adest, Altare supereminente, ex porphyreticis, serpentinis, atque alijs miri pretij lapidibus ad Pontificium sacrificium optimè disposito. Praesepium, atque vetusta aedícula, è loco vbi prius inerat, fuit sub hanc Aram insigni arte translata, nihil partes diuidendo, sed omnia coniuncta seruando. Illa spatium continet vndique circundans, picturis ornatum, quò possint homines incedere, & per aliquot gradus duabus ex partibus locatos progredimur. In Ara maxima quatuor Angeli aenei deaurati cernuntur, altera manu aeneum tabernaculum sustinentes, varijs loculamentis, figuris, Parastadis, capitellis, & basibus ordine Corinthio egregia arte fabricatum. Altera verò luminare assidue die, ac nocte accensum. Pro qua re Sixtus Quintus Pontifex peculiare reditus assignauit.

Praesepe, atque aedícula à loco, vbi prius erant, sub Sixto V. sacelli aram translata.

In Praesepis sacello die, ac nocte iugiter luminaria resplendent. De ordine Corinthio, atque composito, vide Vitruvium, lib. 4. cap. 1.

170 SACRATISSIMI XPI CORPORIS ARA IN MEDIO SIXTI V. SACELLO POSITA, IN EA
 AENEVM INAVRATVM TABERNACVLVM, QVAEIVOR ANEORVM ITEM ANGELORꝰ INNIXVM
 MANIBVS, SVB EADEM SACRVM CHRISTI DOMINI PRÆSEPE.

Scala palmorum

DE PRIMARIA
INTERNA SACELLI
PARTE.

Cap. III.

HAEc principalis pars meridiem versus respicit. Primus focus sacellum circundans ex coruina est compositus. Bases ex albo marmore. Parastadae diuersis lapidibus incrustantur, nimirum aureo textili simillimis, alabastritis, lincurijs, porta sancta, glarea lapide vario, &c. magno pretio atque excellentia. Epistylia corynthium ordinem repraesentant ex Tiburtino marmore, tectorio, atque auro cooperta; quibus Cymatium, Zophorus, & corona inhaerent, eodem modo constructa, diuersa Sixti Pontificis gesta exprimentia. Fornicum Arcus, etiam tectorio inaurato, atque picturis magnifice exornantur. In huius partis medio per tres gradus ad solum peruenitur, in qua Pontificia sedes consistit. A laeva, Sanctus Petrus Apostolorum Princeps cum nonnullis ex suis discipulis, coloribus est expressus, dum Romam ingrederetur. A dextera eodem pacto Sanctus Paulus, & Sanctus Lucas Euangelista utriusque scribentes proponuntur. Supra talem sedem in quadrato, tectorio aureo exornante, Domini natalitia apparent, mirifice coloribus delineata, cui Capitellorum medio Sixti Quinti insignia superstant à binis Angelis sustentata; & à dextris in quadrato ex deaurato tectorio historia annotatur, dum Beata Virgo vnà cum Iosepho tributum ad Caesarem portant. A sinistris verò persimili quadrato Angeli praelæticia gestientes, Christi natiuitatem Pastoribus denuntiant. A laeva in Parastadarum spatio, quod primariam huius Arcus faciem proponit, loculamentum cernimus, in quo Sancti Francisci effigies marmorea adest, cui quadratum ex varijs lapidibus egregie compactum ad ornamentum subest. Supra effigiem in Parastadarum interuallis in quadrato, tectorio condito historia est depicta Angeli Iosephum in somnijs admonentis, vt puerum cum matre acciperet, & in Aegyptum migrarent, velut Sanctus Mathaeus sic enarrat. *Surge,*

De marmore & varietate, atque praesentia lapidum, vide Plin. lib. 36. c. 6. 7. 8.

Luc. cap. 2. Luc. Papa in ser. de Natiu. Dom.

Gregor. Papa in homilia 8. in Euang. S. Luc. cap. 2. Ambros. epist. in cap. 2. Lucae.

A *accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum:* A dextera huius principalis partis, in Parastadarum medio, primae partis faciem dextris proponentium, loculamentum cernitur, in quo ex albo marmore Sancti Dominici effigies inest, egregia arte formata, cui quadratum ex varijs marmoribus adornatum, infertis subest. Supra hanc in Parastadarum spatio in quadrato, tectorio inaurato formato, Beatae Virginis ad sanctam Elisabetham Visitatio est depicta, quam Sanctus Lucas sic enarrat. *Exurgens Maria abiit in montana, &c.* Super primam coronidem in partis medio fenestra inest, à cuius dexteris in quadrato tectorio, atque auro exornante, colores, duos Reges expriment, infra quos in schedula legitur: **ABIA, ET ASA.**

S. Angul. serm. 10. de Sanctis, app. 72. Hieron. libr. 1. c. 10. in Mattheum c. 2.

Math. c. 1.

A fenestrae laeva itidem duos alios Reges eodem modo formatos, cum his verbis: **IOSAPHAT, ET IORAM.**

Math. c. 1.

C In Arcus medio figura apparet, ouatam speciem imitans, tectorio deaurato extructa, cuius medium Angelos continet ob seruato. ris natalem exultantes, cum his verbis adiunctis: **SIXTVS QVINTVS PONTIFEX MAXIMVS.**

Infra inter lectos arcus supra coronam ad rectam lineam Parastadarum spatij, in quadrato tectorio deaurato duo Reges apparent, his verbis adiunctis: **MANASSES, ET AMMON.**

Math. c. 1.

Ex alia parte à dextera super coronidem, duo Reges in quadrato insunt, eadem materia, atque arte conflato, quod haec verba declarant: **OBED ET RVTH.**

Math. c. 1.

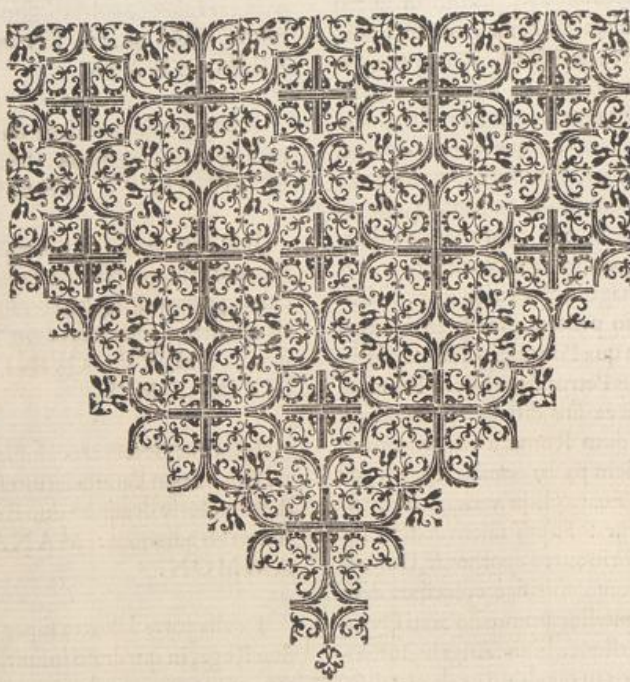
E In binis coronidis angulis bini Angeli insunt, eadem materia perpolitè compositi, quos inter arcus in triangulo quatuor Reges supereminet, nimirum ex vtraque parte duo, sub quorum pedibus talia legimus. A dexteris, **IESSE, ET DAVID REX.** A laeva, **ACHAZ, EZECHIAS.**

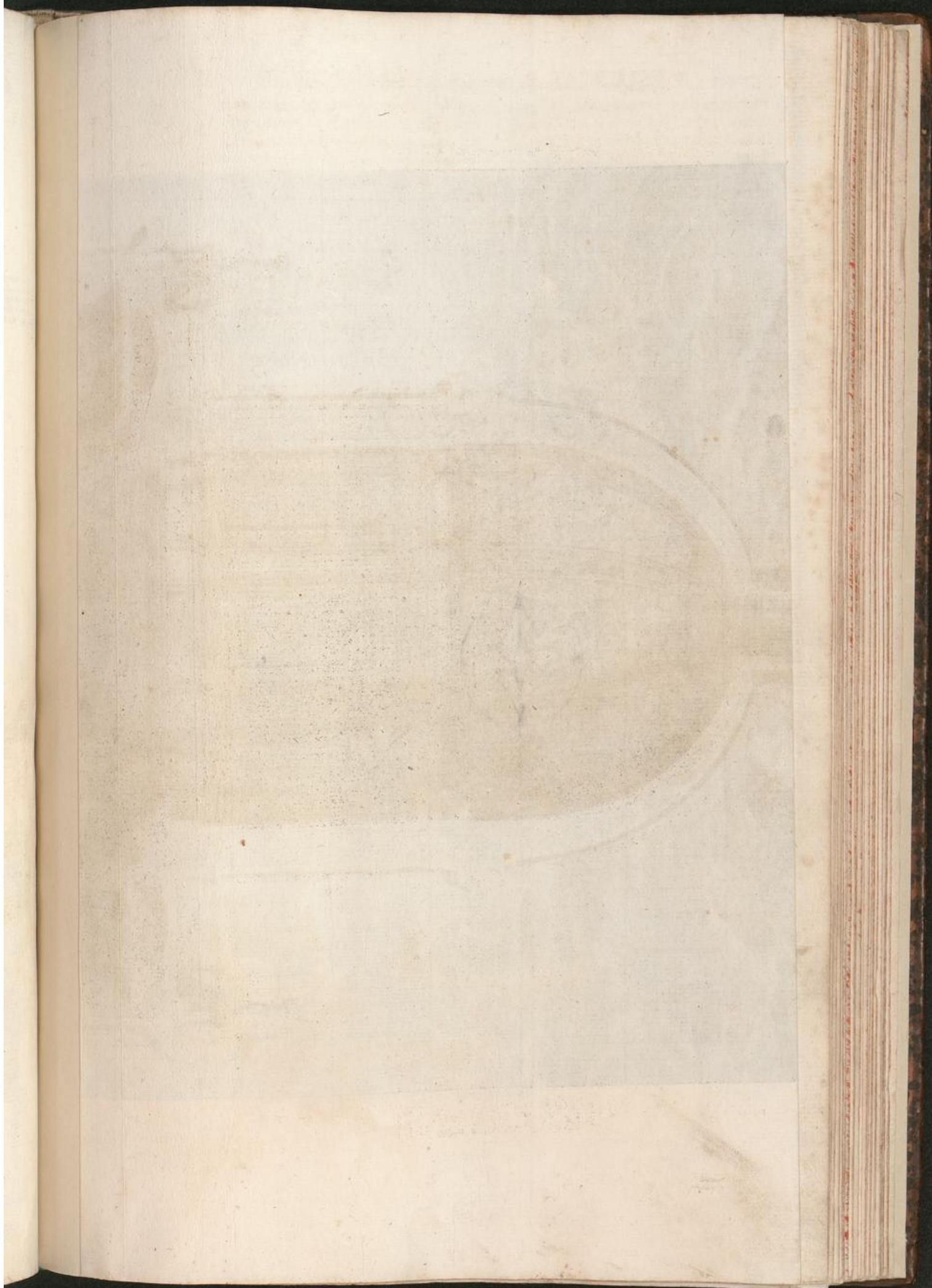
Math. c. 1.

Supra hos arcus Corona, & Zophorus comparet gyrum efformantes, vniuersum, facellum praecingentes. Super coronam focci, & Parastadarum Cymatia fenestras continentia, & tympanum formantia nituntur. Supra Parastadas Epistylia insunt, in quorum

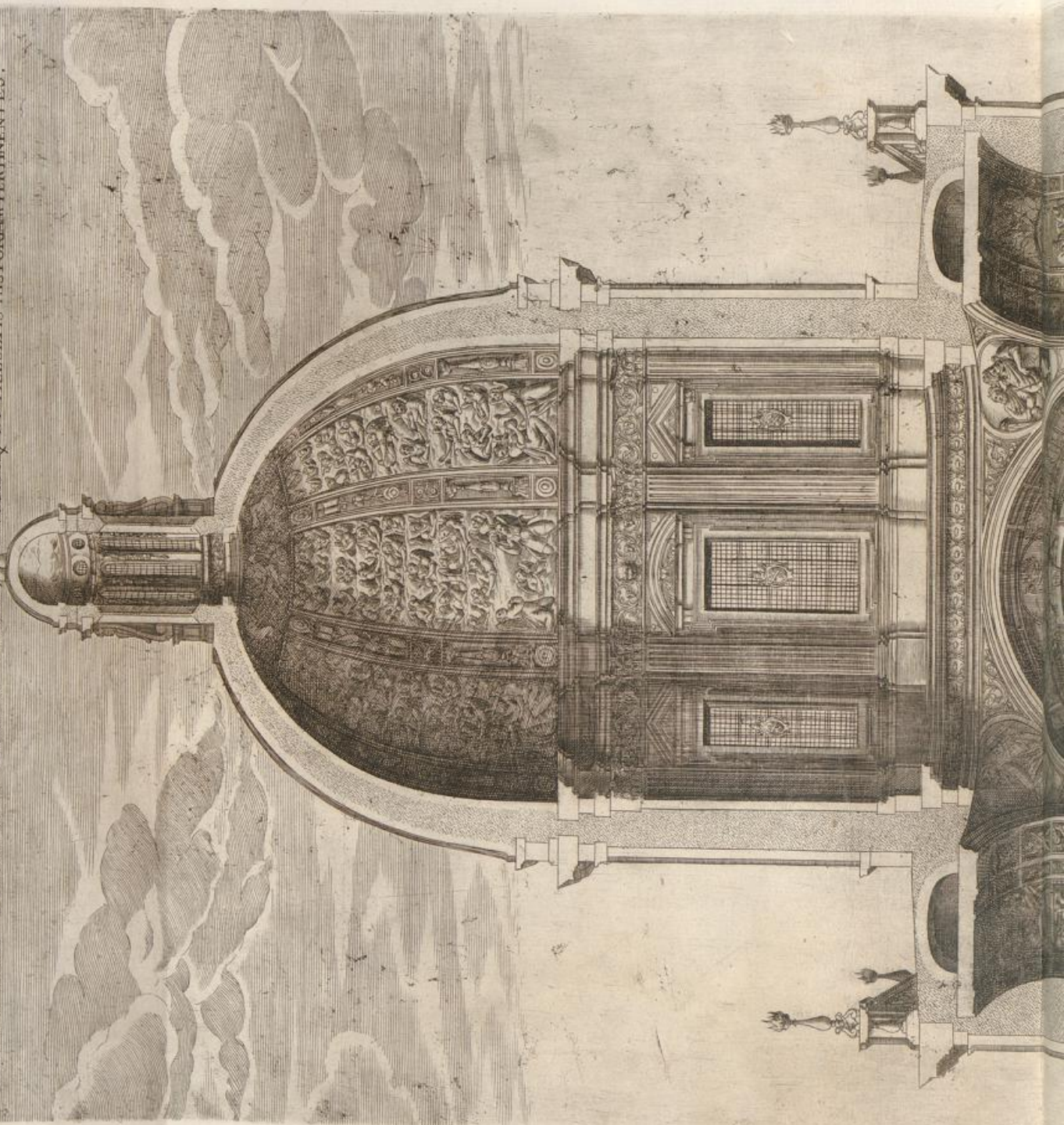
rum spatio Zophorus extenditur, & supra corona erigitur; ex quo tholi costae se attollunt, & ad laternulam pertingunt. Inter costarum spatium Angeli triumphantes ex coloribus exprimentur; & in costis, deaurato tectorio conditis plura Ecclesiastica gestantur. Super tholi fornecem laternula

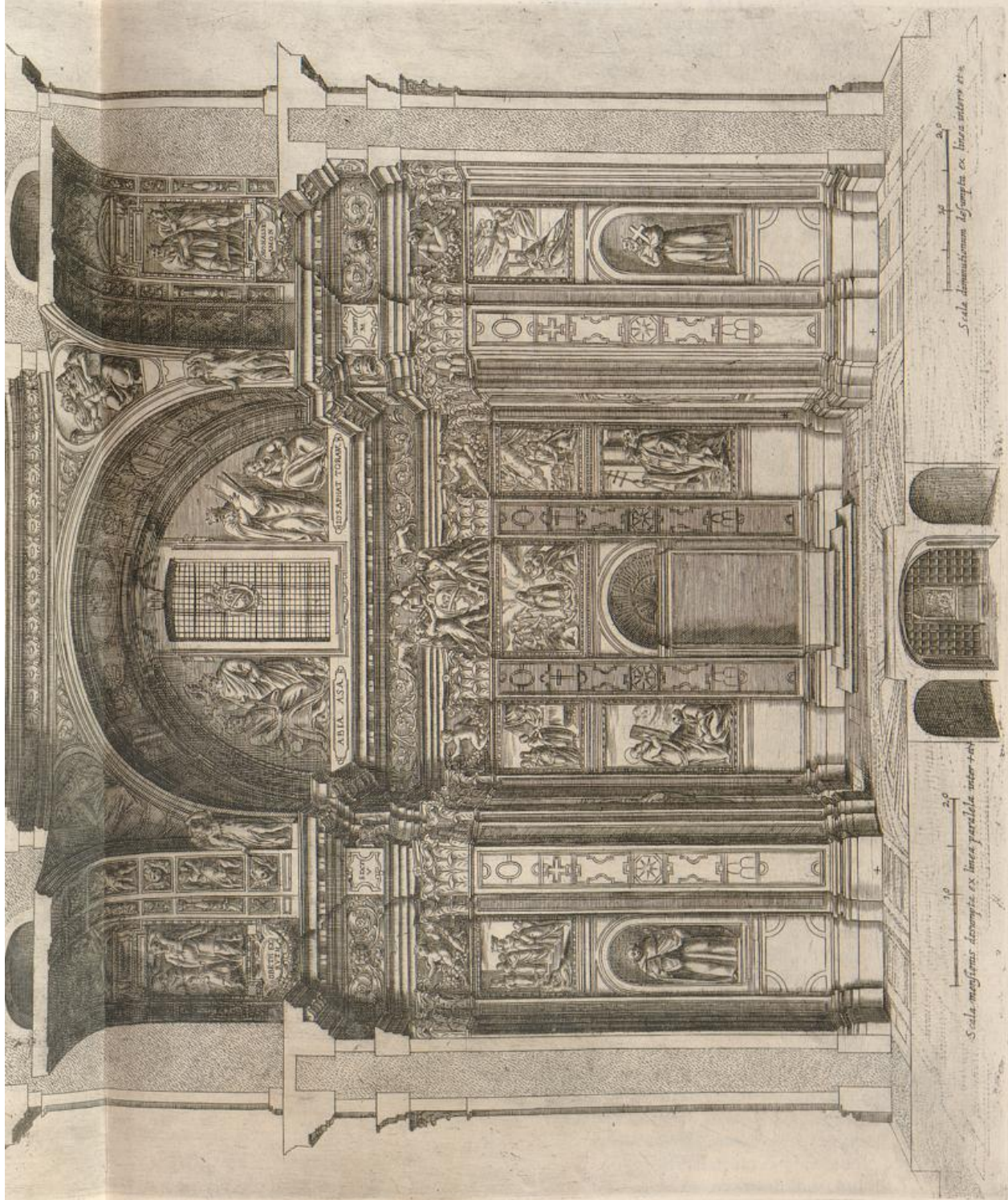
A consistit, in qua Deus Pater patente caelo est depictus, benedicendi actionem representans. Supra quem extrinsecus tres montes aenei existunt, quibus stella innititur, ex qua Crux se attollit, eadem materia confecta. Et haec omnia ex delineatione inclarent.

SACELLI CHRISTI D. SALVATORIS IN PRÆSEPI IN LIBERIANA BASILICA A
 SIXTO PAPA V. OPERE MAGNIFICO EXTRACTI QVATVOR INTERIORES PARTES.
 PRIMA PARS IN AUSTRIAM RESPICIENS: IN CVIVS MEDIO PONTIFICIS SOLIVM, SVPRAQ. ET CIRCA PER TOTVM
 PARIETEM ELEGANTES FIGVRÆ AD B. VIRGINIS STIRPEM, EIVSDEMQ. ET DRÆSEPI HISTORIAM PERTINENTES.

Scaia demumtionum desumpta ex linea interio etis

Scaia magisteris desumpta ex linea parallelâ inter tot

DE SECUNDA
 INTERNA SACELLI
 PARTE.

Caput IIII.

SECUNDA pars ad Orientem respicit, in cuius medio Pij V. nobile sepulchrum renidet, nonnullis illo Pontifice gestis, in marmore exculptis. Quia verò celebre existit, id caput ei assignabimus; in sequenti reliqua ad hanc partem spectantia tradentur. Ac ut à pavimento ordiamur, huic primi focci nituntur ex coruina compositi. Alter verò ex lapide aureum textile referente, bases, Parastadae, & Cymatium ex pario marmore; spatium alabastritis occupat. Inter parastadas interuallum ex indice lapide, constat, velut etiam quadrati spatium, vbi talia adsunt.

PIVS QVINTVS GENTE GISLERIA BOSCHI IN LIGVRIANATVS, THEOLOGVS EXIMIVS, A PAVLO TERTIO IN INSVBRIA HÆRETICÆ PRAVITATIS INQVISITOR, A IVLIO III. S. INQVIVISIONIS OFFICII COMMISSARIVS GENER. A PAVLO IV. EPISCOPVS SVTRINVS, DEINDE S. R. E. D. TIT. S. MARIAE SVPER MINERVAM PRESB. CARD. ET A PIO IV. ECCLESIAE MONTISREGALIS IN SVBALPINIS ADMINISTRATOR FACTVS, EO VITA FVNCTO, SVMMO CARDINALIVM CONSENSV PONTIF. MAX. CREATVR, QUI VETERES SANCTOS PONTIFICES ÆMVLATVS, CATHOLICAM FIDEM PROPAGAVIT, ECCLESIASTICAM DISCIPLINAM RESTITVIT, TANDEM GESTARVM RERVM GLORIA CLARVS DVM MAIORA MOLITVR, TOTIVS CHRISTIANAE REIPVBLICAE DAMNO NOBIS ERIPITVR. K. A. L. M. A. II. M. D. LXXII. PONT. ANN. VII. ÆTATIS SVÆ LXVIII.

SELINVM TVRCARVM TYRANNVM, MVLTIS INSOLENTEM VICTORIIS, INGENTI PARATA CLASSE, CYPROQ. EXPVGNATA, CHRISTIANIS EXTREMA MINITANTEM, PIVS V. FOEDERE CVM PHILIPPO

A HISPANIARVM REGE, AC REPVBL. VENETA INITO, M. ANTONIVM COLVMNAM PONTIFICIAE CLASSI PRAEFICIENS, AD ECHINADAS, HOSTIBVS XXX. MILL. CAESIS. X. MILL. IN POTESTATEM REDACTIS, TRIREMIBVS CLXXX. CAPTIS. XC. DEMERSIS. XV. MILL. CHRISTIANIS A SERVITVTE LIBERATIS, PRECIBVS, ET ARMIS DEVICIT.

B GALLIAM, CAROLO IX. REGE PERDVELLIVM, HAERETICORVMQVE NEFARIIS ARMIS VEXATAM, VT DE REGNO, DEQVE RELIGIONE ACTVM VIDERETVR, PIVS V. SFORTIAE COMITIS S. FLORAE DVCTV, MISSIS EQVITVM, PEDITVMQVE AVXILIARIBVS COPIIS, PERICVLO EXEMIT, HOSTIBVSQVE DELETIS VICTORIAM REPORTAVIT. REGI REGNVM CVM RELIGIONE RESTITVIT, SIGNA DE HOSTIBVS CAPTA AD LATERANENSEM BASILICAM SVSPENDIT.

Columnarum Basæ ex pario marmore, condita; quadratorum verò tæniæ ex lyncurio. Zophorus ex rubra glareâ; fastigium, parium marmor constituit. At Pij V. statua pernobili loculamento reposita, ex Carriensi marmore est condita ad 12. palmorum altitudinem, sedentis speciem proponens, illustri arte fabricata, sub qua hæc verba præfulgent.

PIO QVINTO PONT. MAX.
 EX ORDINE PRÆDIC.
 SIXTVS QVINTVS PONT. MAX.
 DE ORDINE MINORVM
 GRATI ANIMI MONVMENTVM
 POSVIT.

Ab huius dextera Marcus Antonius Columna cernitur, è Pij V. manibus Vexillum naualis Præfecti aduersus Turcas, pro Ecclesia suscipiens, quibus devictis Romam triumphans redijt, ex albo marmore in quadrato loculamento, atque cælato opere. A læua in perfimili loculamento Pius V. apparet sanctæ Floræ Comiti Generalis Præfecti sceptrum præbens pro Caroli Noni Francorum Regis aduersus Vgonottos defensione de quibus postea triumphans Romam est reuerfus, eadem materia, atque opere composita. Supra Pij V. statuam Zophorus vna cum corona monumenti latitudinem am-

16. Ant. Gabut. 4. cap. 2. in vita Pij Quinti. et lib. 5. cap. 8. & 15.

Gabut. lib. 2. c. 9. & lib. 5. c. 15. Vide etiã Strin-gam. & Oonaph. in vita Pij Pa-pæ Quinti.

plectitur; huic nobile quadratum adhaeret A drato Vgonottorum strages Carolo Nono
 duabus Cariatidis conclusum secundam Co-
 ronam sustinentibus, quibus alia duae succe-
 dunt eodem modo conditae, & in sepulchri
 extremis collocatae, & historiam continet
 Pij V. coronam suscipientis die xv. i. I.
 nuarij, S. Antonij Abbatis festiuitate, anno
 1566. A dextra huius historiae victoria na-
 ualis cernitur, quam Christiani de Turcis
 reportarunt, nunquam similis perspecta. Quae
 omnia ex albo, & calato marmore diligen-
 ter confecta existunt. A laeva persimili qua-

*Gabul. lib. 1. c. 9.
 Marc. Ant. Mu-
 tet. Orat. 10. in
 reditu ad Vrbem
 Marc. Ant. Col.
 post Turcas Na-
 ualis praelio uicti.
 Io. Ant. Gabul.
 in uita Pij V. l.
 5. c. 4.
 Gabul. l. 2. c. 9.*

MONUMENTVM FILII PAPAE V. IN QVO, ET EFFIGIES, ET RES EIVS PONTIFICIS PRECLARE
GESTA ELEGANTER IN MARMORE EXPRIMVNTVR.

Scala palmorum 10

RELIQVVM

SECVNDAE PARTIS
INTERNAE PROPONITVR.

Caput V.

SATIVM inter membra,
& Pij V. monumentum
intercedens vtrinq; mar-
mora varij coloris inru-
stant; focci, basæ, & para-
stadarum tæniæ ex eadem

materia, atque opere constant, qua altera
parte tradita. Parastadæ ex amatistis lapidi-
bus aureum textile imitantibus, alabastritis,
lyncurijs, insistis, camibus, onichinis, lapi-
de porta sancta, glareæ lapide vario. Supra
primam coronidem spatium intra fornici-
curvaturam quatuor Reges occupant, qui à
fenestrâ dextris consistunt. AMINADAB
NAASSON. A sinistris verò. SAL-
MON BOOZ DE RAHAB.

Matth. cap. 1.

In coronæ angulis, duo Angeli pedibus
innixi apparent, arcum continentes, ad quos
in quadrato, opere tectorio, atque auro exor-
nante quatuor Reges succedunt à S. Mat-
thæo in Beatæ Virginis, & Salvatoris genea-
logia numerati. Quia verò sinistra arcus
pars propè alteram iam descriptam, vtriusq;
partis angulum participat, necessarium vi-
detur ad rem perfectè tenendam, eosdem
Reges iterare. Igitur ab angulorum læua,
egregiè Iesse, & David Rex picti cum nomi-
nibus renident, hoc pacto. IESSE, ET
DAVID REX. A dextera perfimili trian-
gulo, atque tectorio. PHARES, ZA-
RAM DE THAMAR.

Matth. cap. 1.

A læua versus Pontificiæ sedis solium in si-
nistro spatiorum latere à parastadis arcus dis-
secti fictorum, loculamentum videmus fan-
cti Pauli effigiem stantem conseruans, ex
albo marmore diligenter formatam. Id
quadratum supereminet ex tectorio inaura-
to infra primam facelli coronam situm, in
quo est coloribus expressa Angeli ad S. Iose-
phum præceptio, cum Beatam Virginem de-
serere cogitaret, dicentis: *Ioseph fili David noli
timere accipere Mariam conuigem tuam, &c.*
supra hanc historiam eodem parastadarum
ordine Coronis occurrit, cui huius partis ar-
cus nititur; in facie verò quadratum ex te-
ctorio inaurato formatur; in quo duo Reges

Matth. cap. 1.

A depicti notantur, SALAMON, RO-
BOAM.

Ab huius partis dextera est D. Hierony-
mi ædícula, supra quam in parastadarum
medio dissectum arcum sustentium qua-
dratum existit eadem materia conditum.
Beatæ Virginis historiam proponens, cum
ab Angelo nuncium recepit. Huic facellum
ambiens prima corona succedit, atque ar-
cum sustinet. Supra coronam ad sectum
arcum, quadratum ex tectorio adest, in quo
coloribus notatur IACOB, ET IVDÆ
CVM FRATRIBVS HISTORIA.

S. Bern. homil. 3
sup. verb. misit
est.S. Amb. lib. 2. in
Iac.

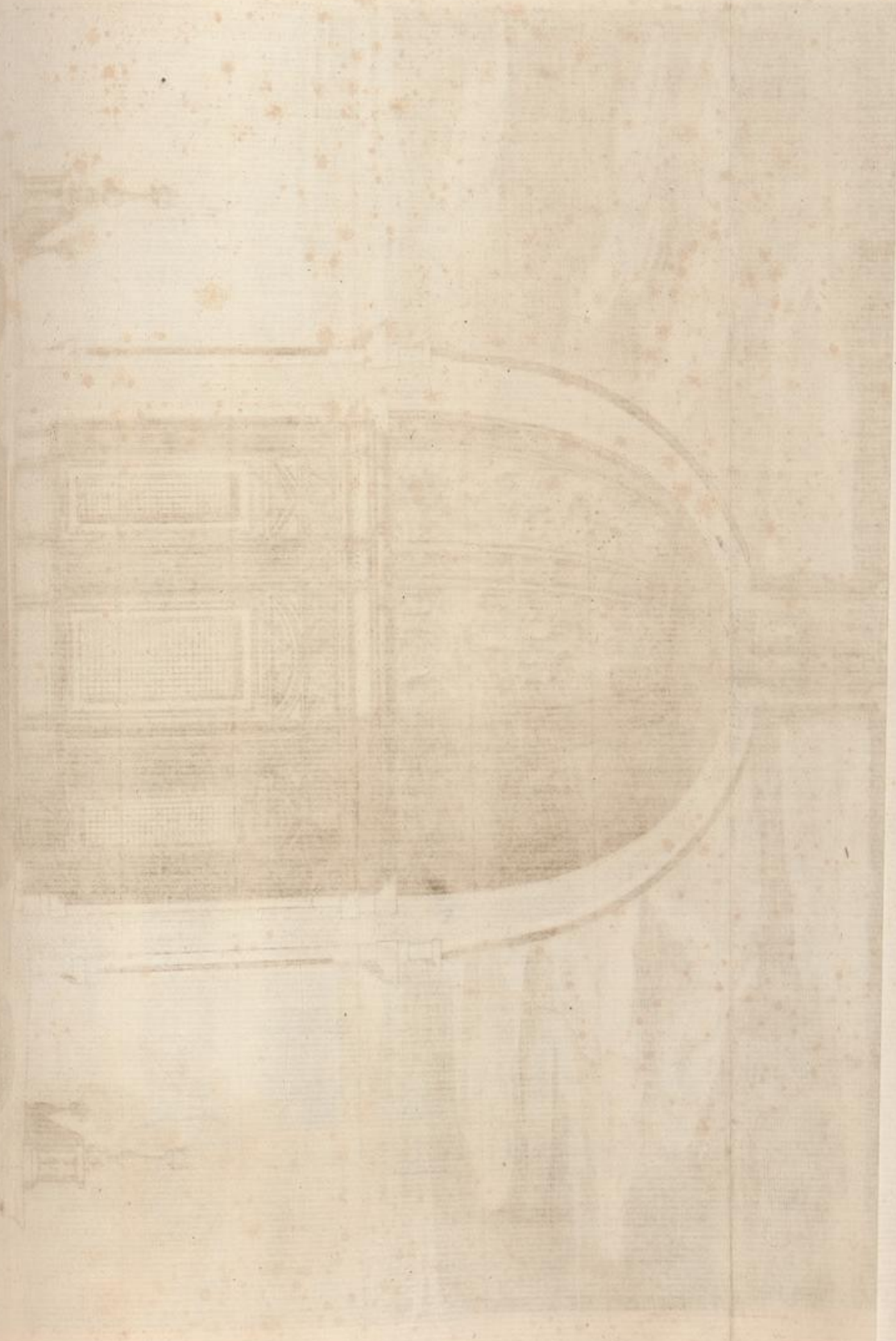
Matth. cap. 1.

Integri arcus fornice in medio est figu-
ra ouatam speciem representans, & Ange-
lorum Choros canentium ob Seruatoris
natalitia, continet. Super tres arcus se-
cunda corona se diffundit; huic parastadæ,
atque parastadarum bases nituntur cum ca-
pitellis ordine corinthio, & fenestras conclu-
dunt, atque Tholi tympanum efformant. Ex
vno ad aliud capitellum Zophorus pertingit
tectorio conflatus, varia Sixti V. gesta conti-
nens. Supra tertiam coronam epistyliorum
antistholi costæ se erigunt inaurato tectorio,
atque ecclesiasticis emblematis ornata. In
medio verò amplum vanum superest, Ange-
lorum legionibus plenum ob Christi natiui-
tatem exultantium. Super tholi apicem la-
ternula comparet, cui tres montes cum stel-
la inhærent, quæ Sixti Quinti insignia

ex parte proponunt. Ad hæc
Cruz consequitur ex de-
aurato metallo con-
flata. Atque
hæc de
tali parte sufficiant, quæ
magis ex delineatione
comprehen-
dentur.

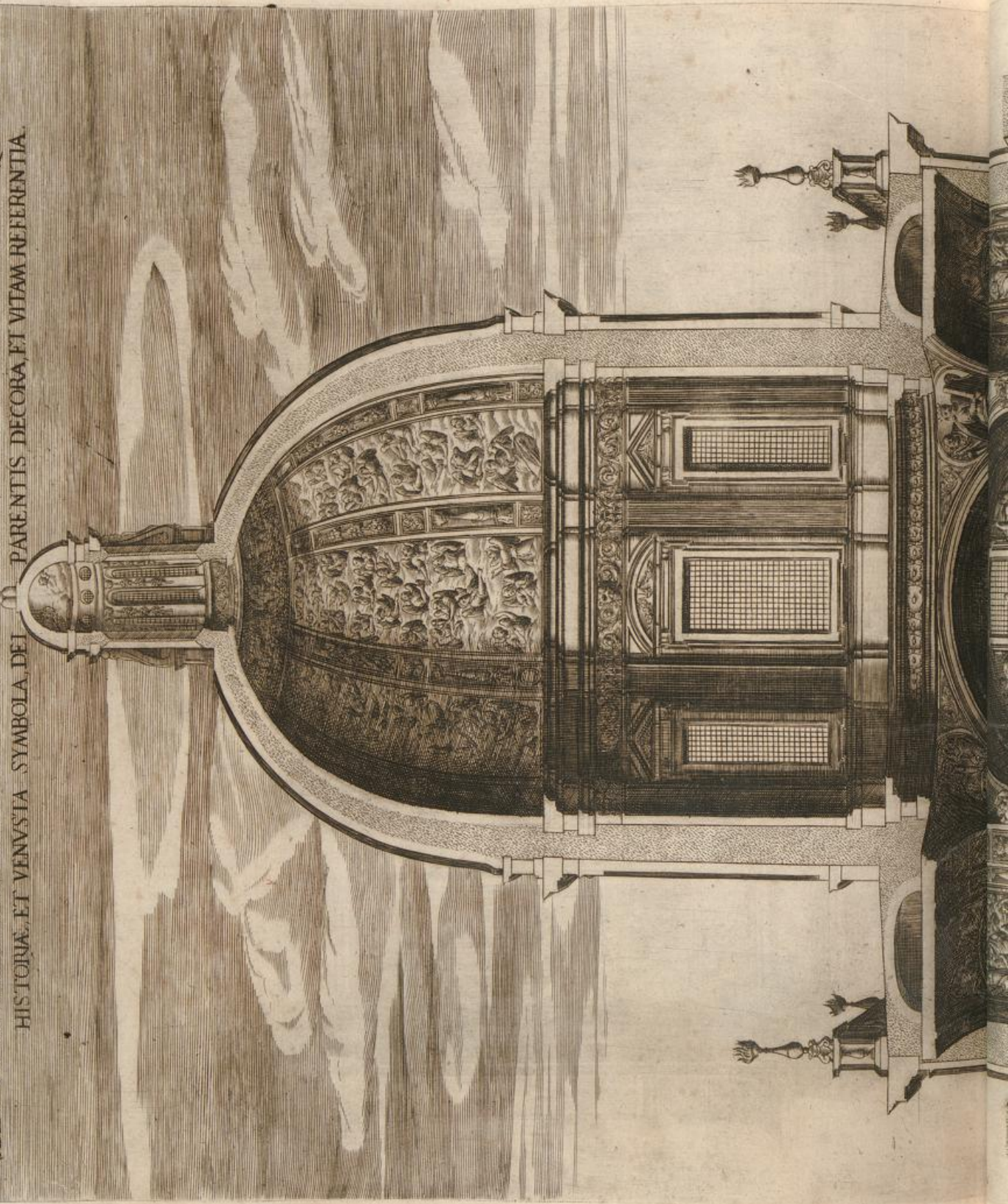

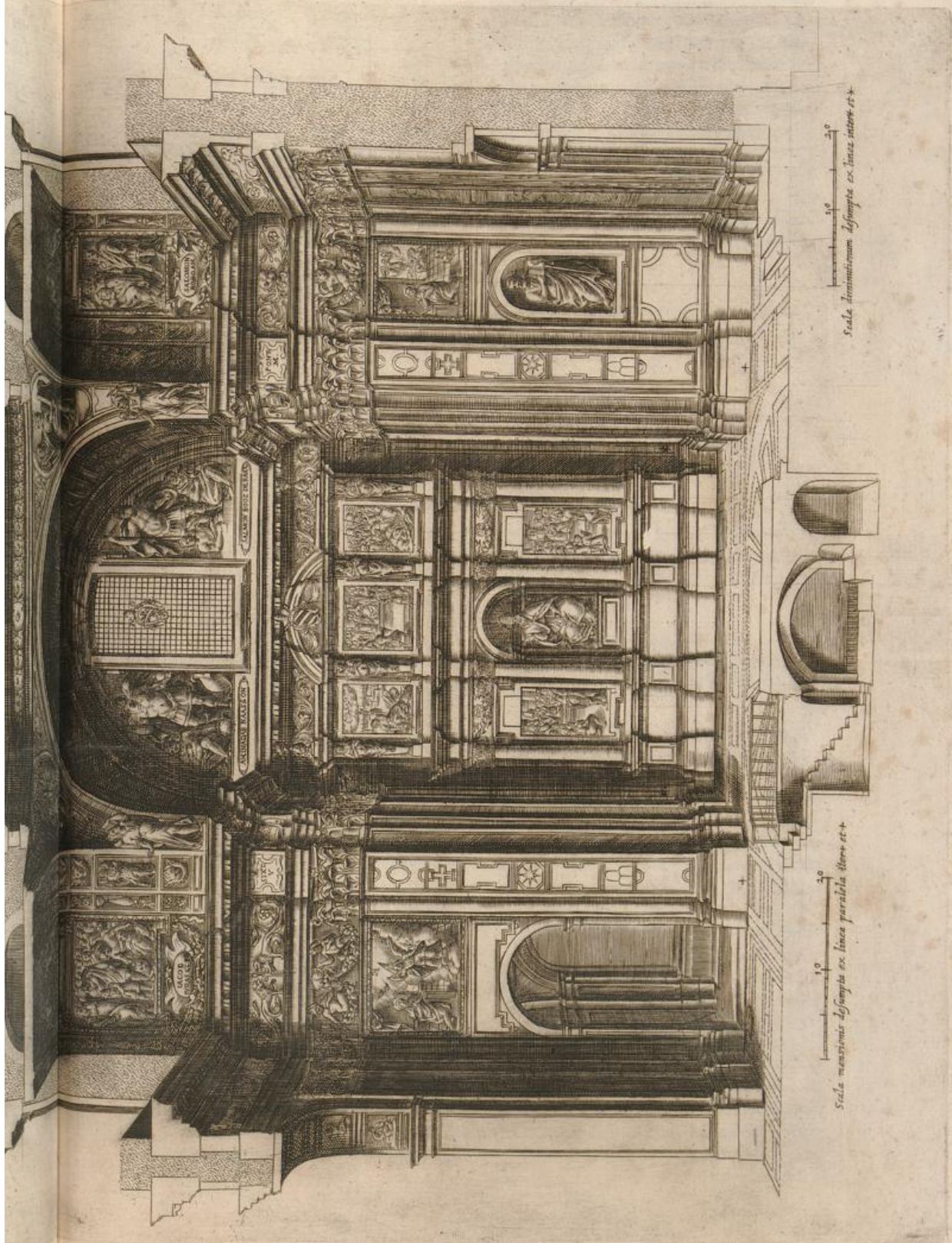
1. 2. Per...
fol. 100. 101.
of
S. Am. 10. 11.
100.
March 10.

[Faint handwritten text in the right margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

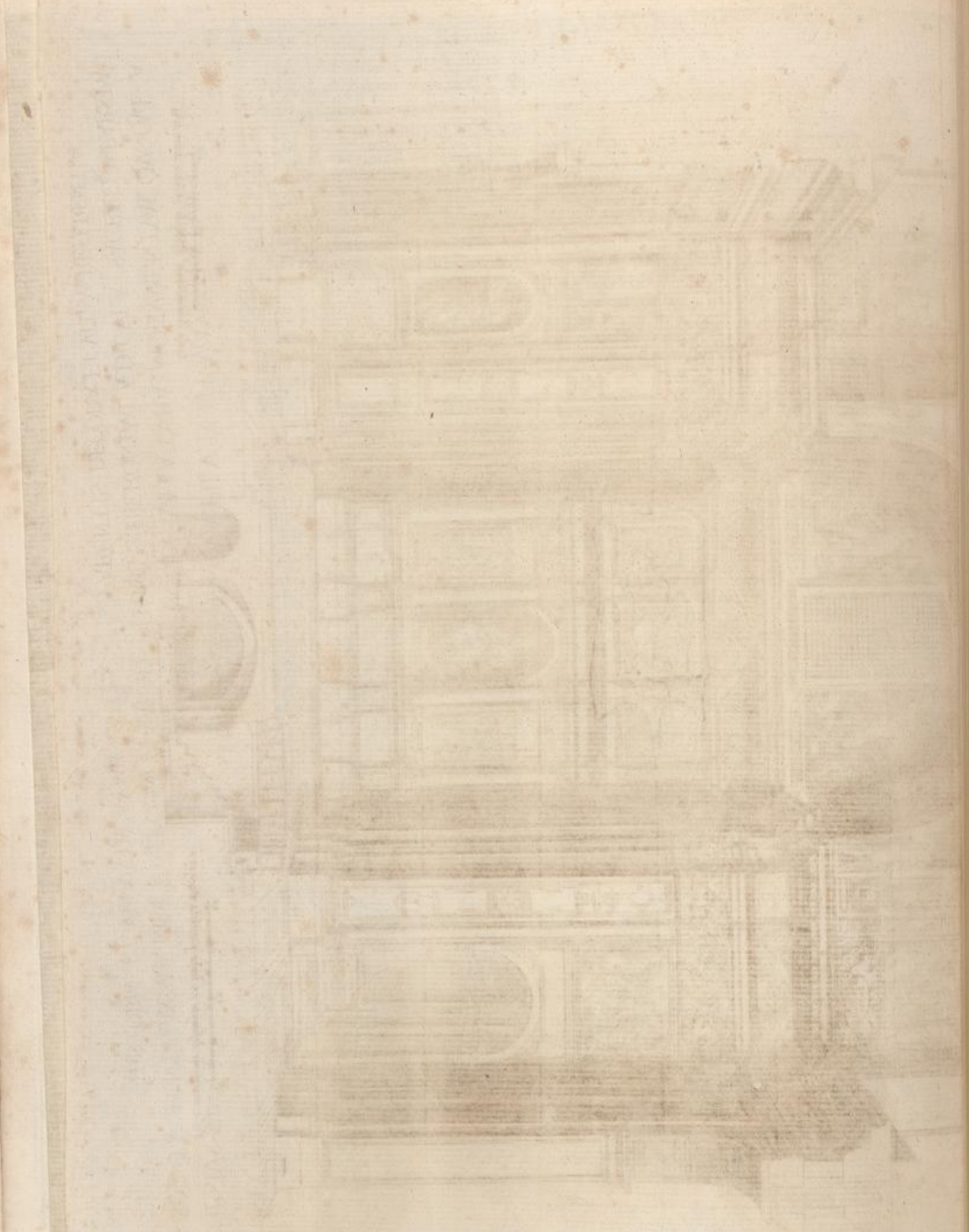
SECUNDA PARS ORIENTI SOLI OPPOSITA, IN QVA PII V. PONT. MAX. STATVA, ET RE. S
 IPSVS GESIA CONTINENTVR EX PARIO MARMORI NOBILI CALATVRA. MONVMENTVM QVOQVE A
 SIXTO V. PONT. MAX. MAGNIFICE, ILLI CONDITVM. AD * HANC S. HIERONYMI ADICVLA, SACRAEQ, SPARSIM
 HISTORIAE, ET VENVSIA SYMBOLA, DEI PARENTIS DECORA, ET VITAM REFERENTIA.

Sala terminatum descripta ex linea interea et+

Sala mansueti descripta ex linea parallelis inter et+

DE TERTIA
 INTERNA SACELLI
 PARTE.

Caput VI.

AD HVC secundam internam partem descripsimus dexterum latus continentem, modo ad tertiam accedamus. Hæc pars ad Septentrionem respicit, & aditum comprehendit. Igitur ante sacellum, nobile pavementum adest ex marmoribus egregie elaboratis distinctum. Super id fornix asurgit, quadratam figuram quatuor cum arcibus representans. Primus supra cancellos extat ex tectorio opere, varijs Angelis, atque Seraphynis auro exornante, cælatus; in huius apice scheda his verbis apparet. **XISTVS QVIN-TVS PONT. MAX.**

Parastadæ Arcum sustinentes diuersi coloris marmoribus incrustantur, quibus Clathri se adiungunt, sacellum concludentes. Alter Arcus minoris navis latitudinem comprehendens, ex parte, qua maiorem nauim respicit, duobus nauis columnis innititur: ex parte verò, qua sacellum, parastadæ Cancellos sustentant. talis Arcus itidem est ex tectorio varijs historijs auro illustribus cælatus; tertius Arcus eadem ratione se habet, & prorsus huic est persimilis. Quartus maiorem nauim versus, obstructus existit, ac proinde clausum Arcum efformat; in cuius interiori parte ad sacellum, quædam Sybillæ cernuntur coloribus expressæ, cum schedulis, Virginis partum vaticinantes: & quidem prima, **FOEMINA CIRCVN-DABIT VIRVM.** Altera, **ORIETVR IN BETHLEHEM.** Tertia, **IACEBIT IN FOENO.** Reliquæ clausos libros habent.

Fornix supra dictos Arcus tectorium opus mira arte ex auro cælatum ostentat, cum quatuor Angelis, à quibus quatuor Euangelistæ præclare depicti continentur.

Ad sacelli ingressum tres gradus ascendimus ad clathros perducentes, partim ex ære, partim ex orichalco constructos, octo columnis interpositis vix racemos, atque vitis folias imitantibus, cum auibus, ac septem candelabris ex eadem materia confatis, in quibus dum sacra, Pontificia pompa ce-

Alebrantur septem cereos collocant. A dextera propè cancellos est sancti Hieronymi ædicula, velut antea tradidimus. A læua, sanctæ Lucie Virginis, & martyris, in cuius Aram Sanctorum Innocentum reliquit. Sixto Quinto iubente è sancti Pauli Basilica extra muros deductæ fuerunt. Supra Cancellosum arcum partis internæ est prima Coronis, vndique sacellum ambiens. Hanc fenestra consequitur in medio arcus spatio alijs persimilis; à cuius læua in spatio intra fornix curuaturam Abraham, & Isaac historia est picta cum Angelo è cælo descendente, his verbis appositis. **ABRAHAM, ISAAC.**

Io. Chris. homil. 4. imperf. tom. 2. in 5. Matth. cap. 1.

A sinistro latere Beata Virgo, Christus, & sanctus Ioseph cernitur Angelis comitantibus, quibus hæc verba substant. **IOSEPH MARIA, CHRISTVS.**

CIn arcus circulo, figuram ouata specie notamus, auro illustrem, quam plurimis Angelis redundantem, & Christi natiuitate exultantibus. In primæ Coronæ angulis duo stant Angeli ex tectorio compositi, quos arcuum angulus efformat, eadem materia constructus. A dextera tres Patres apparent, de quibus Beate Virginis genealogia. **AZOR, SADOCH, ACHIM.**

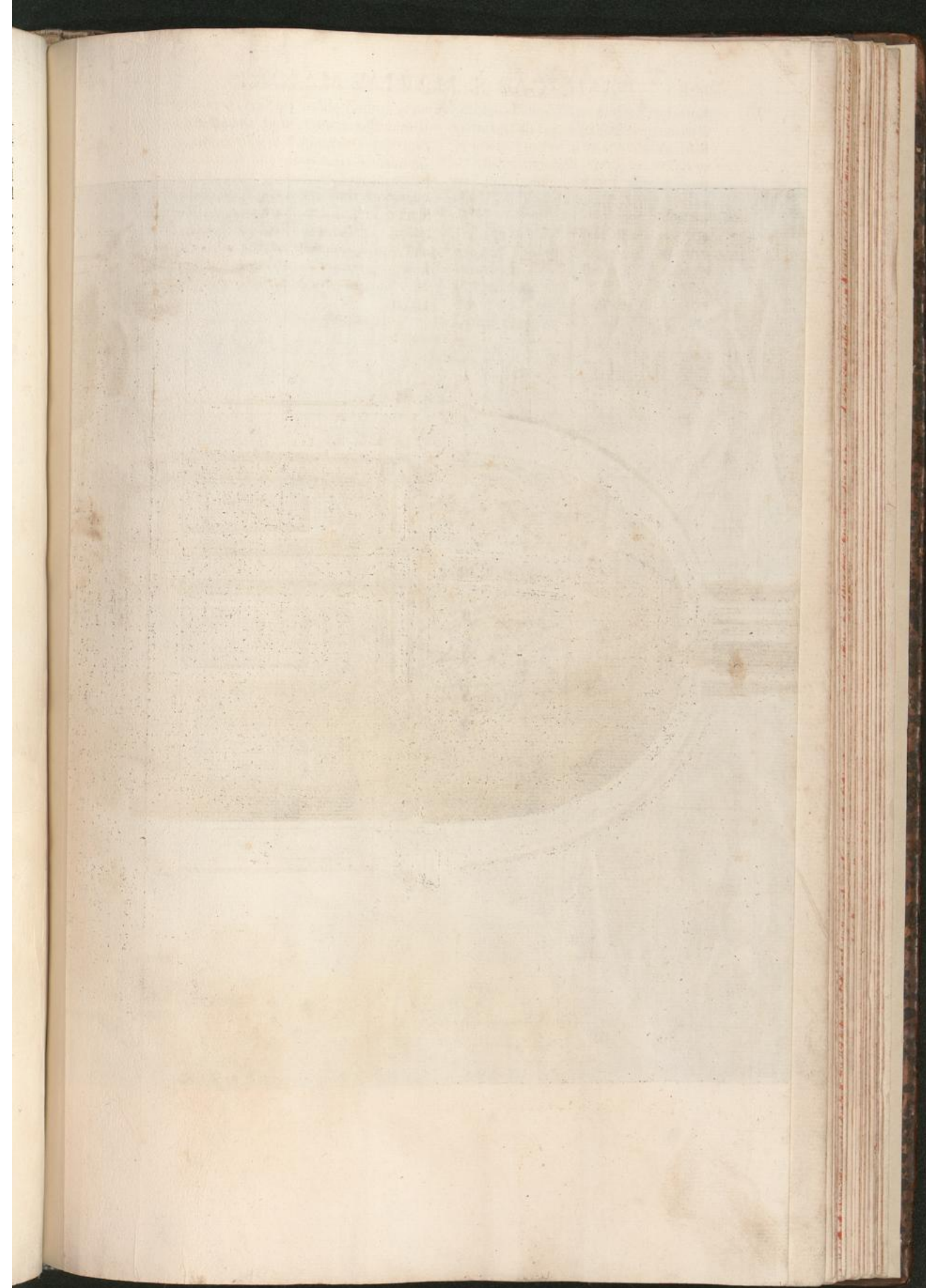
DIn anguli læua ab arcibus, pariter constituti ex eodem opere, atque coloribus. **PHARES, ET ZARAM DE THAMAR.**

EIn integri arcus medio figura comparet, ouatam speciem imitans ex inaurato tectorio, cui magnus Angelorum numerus coloribus exprimitur, ob Christi natalitia exultantium. Ad sinistrum sacelli latus in parastadarum interuallo, haud procul à Pij V. sepulchro loculamentum adest, quod sancti Petri Martyris effigiem continet, ex albo marmore insigni arte effictam. Supra loculamentum in eodem spatio à binis parastadis constituto, quadratum ex eadem materia cernitur, in quo historia notatur per sanctum Lucam tradita, cum Beata Virgo vnà cum sancto Iosepho sanctam Elisabetham inuisit. Super id quadratum prima Sacelli coronis occurrit, in qua itidem quadratum nitet eodem modo compactum, & duos Patres continet coloribus expressos, **ESRON, ET ARAM.** A dextero interno latere non procul sacrarij ostium, parastadarum spatio

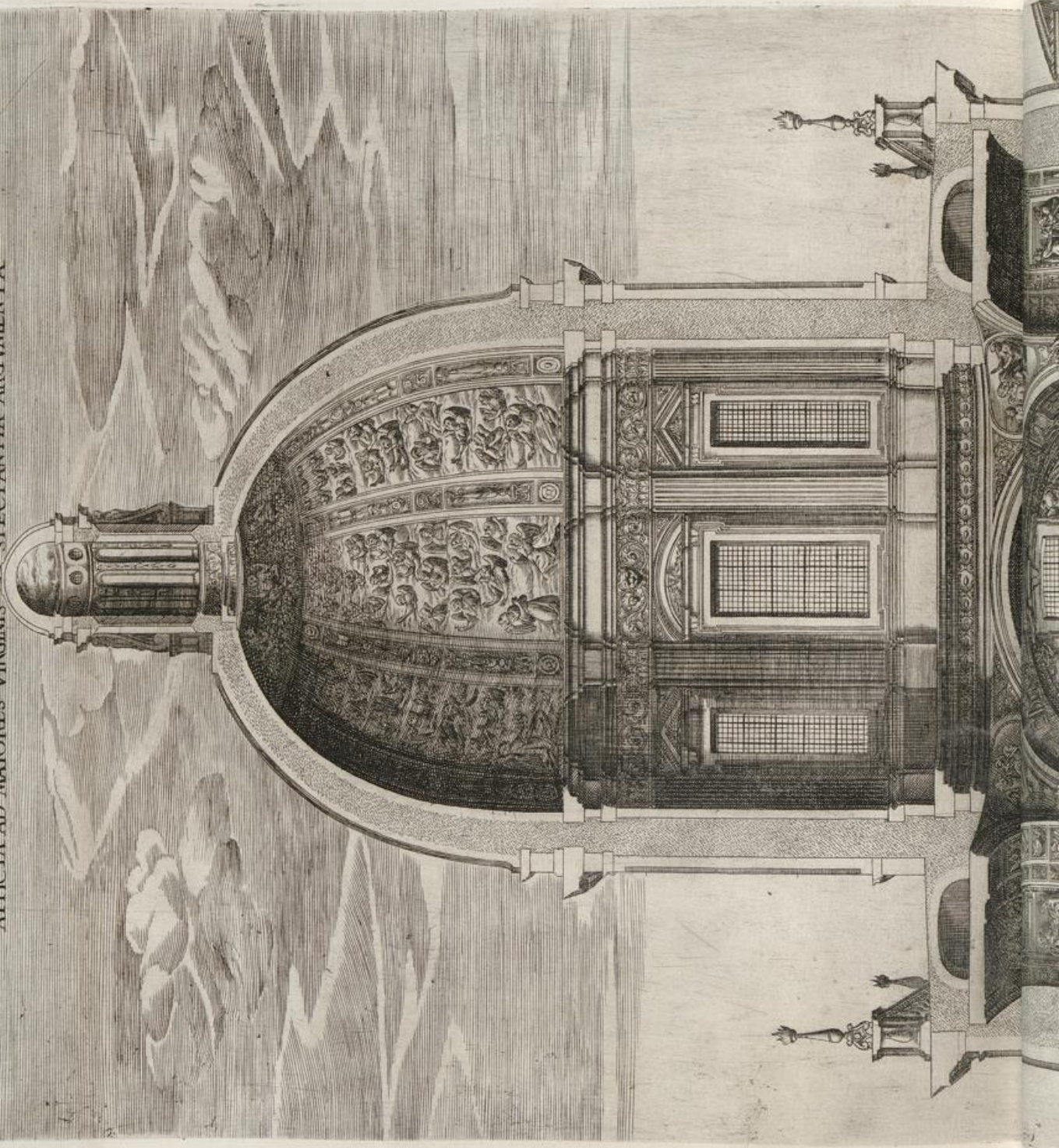
spatio loculamentum concluditur cum Sancti Antonij de Padua statua ex albo marmore fabricata; super quam in eodem spatio opere tectorio quadratum inauratum adest, cui historia est picta Angeli Iosephum admonentis, ut surgeret, & acciperet puerum, & matrem eius, & fugeret in Aegyptum: quo loco etiam Christi mater, & infans apparet. Hanc corona consequitur cum quadrato eodem modo condito, in cuius medio **ABIVD, ET ELIACHIM** manent, Beatæ Virginis, & Christi affines. Supra tales arcus corona se diffun-

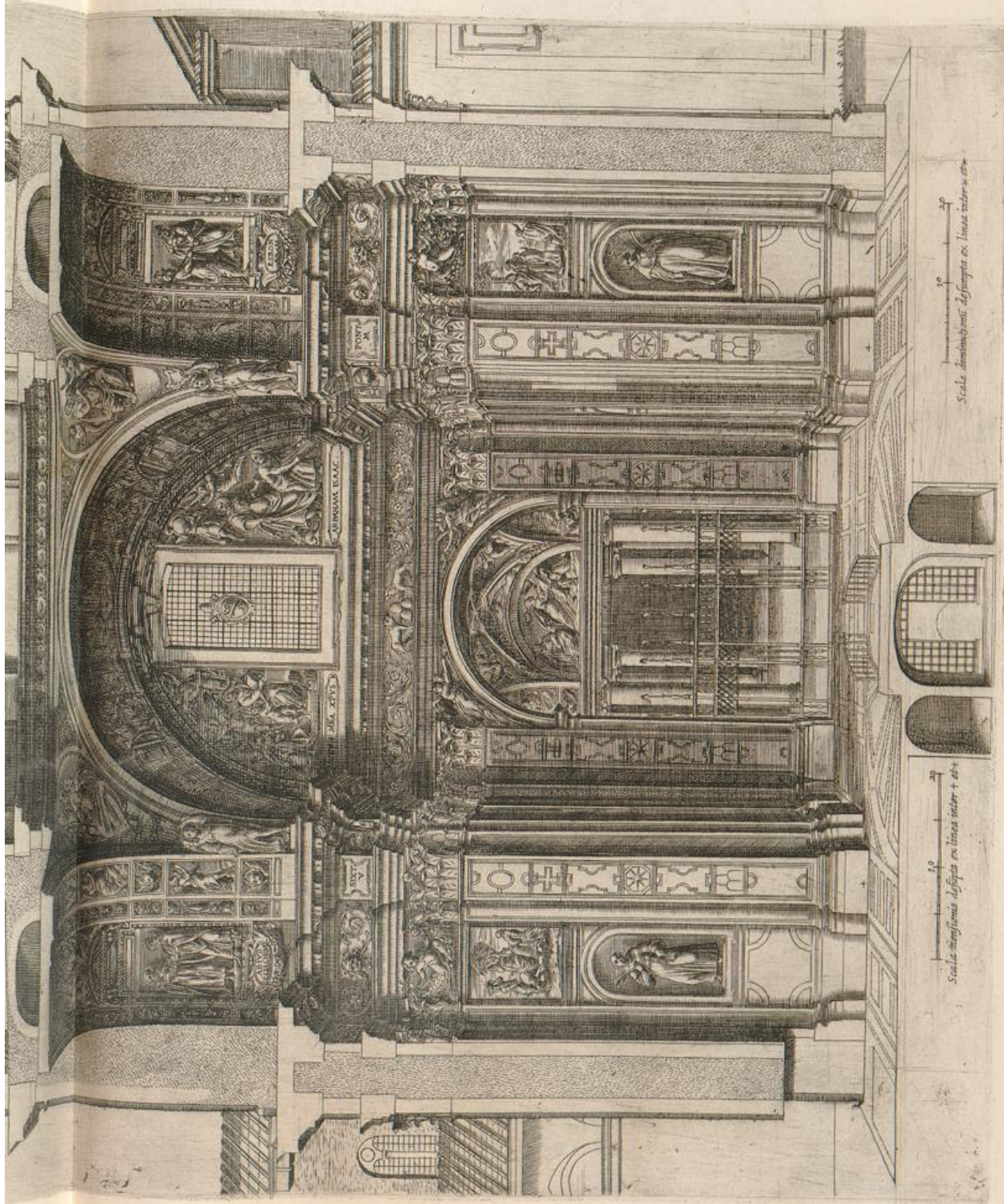
Adit vnà cum Zophoro, cui focci, & parastadarum bases nituntur, mira arte excauatarum cum aureis tænijs, & Sacelli tympanum efformant fenestras comprehendendo. capitelorum medio Zophorus ex tectorio adest, ad quem tertia corona cum Zophoro succedit; supra quam in antistholi costæ se attollunt spatijs Angelorum miriades continentibus ob Christi natalem exultantium; extra tholi cacumen laternula comparet cum montibus, stella, atque Cruce, velut de alijs diximus.

TERTIA PARS AD SEPTENTRIONEM VERSA ADITVS IN SACELLV DESCRIBITVR
 INAVRATI ARIS PERMVNITVS CANCEL LIS ET AD LATERA VTRINQ ADICVLÆ
 HINC S. HIERONYMI, INDE S. LVCIAE V. ET M. ET SANCTORVM INNOCENTIVM. SVPERNE
 APPICTA AD MAIORES VIRGINIS AD SPECTANTIA ARGVMENTA

Scala Bramantiana del papa Gregorio XIII. in linea interiore

Scala Bramantiana del papa Gregorio XIII. in linea interiore + 404

D
ra
m
in
ch
re
in
la
xi
di
in
fr
re
ra
ni
le
C
N
E
E
C
T
S
A
N
T
S
C
R
S
N
C
M
C
M
E
P
P
M
D

DE QUARTA
INTERNA SACELLI
PARTE.

Cap. VII.

Hæc pars, Aræ maximæ finistrum latus comprehendit, & ad Occidentem respicit. In medio prima corona cernitur, sub qua Sixti Papæ Quinti monumentum refulget, varijs ipso Pontifice gestis cælato marmore expressis, de quibus peculiariter inferius tradetur. Igitur huius ornatus illi est perfimilis, quem de Pio Quinto diximus; nec solum quo ad lapides, sed etiam modulum. Quia verò id monumentum sinistri lateris sacelli pars existit, haud alienum duximus illud describere. Ac ut à vestigio ordiamur. Soccus ex coruina constat, cui alter inhæret ex lapide Porta sancta; basis, Parastadis, & cymatium ex Carrariensi marmore; Cauum ex Orientali alabastrici; inter Parastadas spatia sub Sixti Quinti statua à lateribus ex aspilati, vbi elogia auro designata legimus.

SIXTVS QVINTVS PONT. MAX. CVPRIS AD LITTVS SVPERI MARIS IN PICENO NATVS, MONTALTI EDVCATVS, F. FÆLIX PERETTVS EX ORD. MINOR. THEOLOGVS, ET CONCIONATOR INSIGNIS, HAERETICAE PRAVITATIS INQVISITOR, SVI ORD. PROCVR. ET VIC. GEN. A PIO IV. PONT. MAX. CVM VGO NE BONCOMPAGNO CARD. LEGATO APOSTOL. IN HISPANIAM MISSVS. PIO V. PONT. MAX. OB SPECTATAE FIDEI ZELVM EXIMIE CARVS, AB EO EPISC. S. AGATHÆ, ET S. R. E. CARD. FACTVS, MAGNISQVE NEGOTIIS ADHIBITVS, SVMMO SACRI COLLEGII CONSENSV PONT. MAX. CREATVS, TOTO PONTIFICATV IVSTITIA, PRVDENTIA, ANIMI QVE MAGNITVDINE FLORVIT. BEATVM DIDACVM HISPANVM EX ORDINE FRATRVM MINORVM PHILIPPO REGE CATHOLICO SVPLICANTE IN SANCTORVM NVMERVM RETVLIT, CAPTIVIS REDIMENDIS, PAVPERIBVS IN CVSTO-

A DIAM INCLVSIS AD AES ALIENVM DISSOLVENDVM, VIRGINIBVS DOTANDIS FRVCTVS ANNVOS ATTRIBVIT, VICTVM PER VRBEM OSTIATIM QVÆRENTIBVS DOMVM, IN QVA ALERENTVR ÆDIFICAVIT.

B HIPPOLYTO CARD. ALDOBRANDINO LEGATO IN POLONIAM MISSO CONTROVERSIAM INTER AVSTRIACAM DOMVM, ET SIGISMVNDVM POLONIE REGEM COMPOSVIT. EXVLVM, ET PERDITORVM HOMINVM LICENTIAM COERCVIT PVBLICAM TRANQVILLITATEM RESTITVIT. VRBEM ÆDIFICIORVM MAGNIFICENTIA, IN PRIMISQ. VATICANA TESTVDINE ORNAVIT AQVAM FAELICEM OPERE SVMPTVOSO ADDVXIT.

Vide Sixti Papæ V. bullam par. a. cons. xxxv.

C Columnarum basæ ex Carrariensi marmore constant, columnæ ex glarea marmore viridi, cum epystilij ex albo marmore, quadris ex ifisto adiunctis. Zophorum rubra glarea cõponit, fastigium marmor parium; in cuius medio ex eadẽ materia Sixti Quinti insignia effulgent. Eiusdem Pontificis effigies ipsum egregiè referens flexis genibus, & palmis iunctis, Præsepium adorantem ex Carrariensi marmore est composita, sub quo in lydio lapide auro insculpta hæc verba notantur.

D SIXTO QVINTO PONTIF. MAXIMO EX ORDINE MINORVM ALEXANDER PERETTVS S. R. E. CARDIN. VICECANCELL. EX SORORE PRONEPOS PERFECIT.

E Supra verò eiusdem coronationis historia ex cælato marmore, anno 1585. velut ij affirmant, qui Romanorum Pontificum gesta tradiderunt. Anno Domini 1585. die natali Sanctorum Apostolorum Philippi, & Iacobi, Kalendis scilicet Maij, in gradibus ante fores Basilicæ Vaticanæ, &c. A dextris Didacus apparet inter Sanctos ascriptus, quod apud Sanctum Petrum in Vaticano fuit actum in veteris Ecclesiæ parte ijs temporibus superstite; postea verò à Paulo Quinto Pontifice diruta, & magnificentius restituta. Hoc autem solemne frequenti, & Catholica pompa Sixtus Papa, secunda die Iulij, anno 1588. Pontificatus sui quarto, agitavit, velut ex Bullario. Sancti Didaci de Sancto Nicolao, Prövinciæ

Ciac. in vita Sixti Quinti.

Par. a. Bul. 19.

Vide Bullam Sixti Papæ V. par. a. cons. 14. m. 21.

uincia *Betica Hispani*, *Ordinis Minorum A*
Sancti Francisci canonizatio, & *in Sanctorum*
Confessorum numerum, & *in Cathalogum rela-*
tio, illiusque festi, anno quolibet die xij. Nouem-
 bris celebrandi praefinitio, cum officij pro eo, sicuti
 pro vno Confessore recitatione, ac Indulgentia-
 rum elargitione, &c. A laeva ex caelato mar-
 more pax designatur inter Rodulphum Imper-
 atorem, & Sigismundum Poloniae Regem per Pontificem consecuta, cuius gratia
 legatum a latere Hippolytum Aldobrandi-
 num Cardinalem milit, qui postea ad Petri B
 sedem euectus, Clementis Octauum nomen
 seruauit, sicut ex Bulla. *Sixtus Episco-*
pus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Hippolyto
tituli sancti Pancratij, Presbytero Cardinali Al-
dobrandino nuncupato, maiori Penitentiario,
nostro ad Regem Poloniae, ac omnes illius Pro-
uincias, dominia, ciuitates, oppida, & terras,
eorumque, nec non illis adiacentia, & quacum-
que alia loca, ad quae te declinare contigerit, no-
stro, & Apostolicae Sedis de latere Legato, salut.
 &c. Cernuntur etiã Sancti Ioannis Laterani
 aedes cum alijs heroicis gestis. A statuẽ dexte-
 ra quaedam pia, & religiosã actiones occur-
 runt eadem materia, atque opera impressã,
 velut Hospitalium fundatio, Templorum
 erectio, sed praesertim Sancti Petri in Vati-
 cano tholi, triremium ad Christiani nomi-
 nis securitatem constructio, puellarum con-
 iugia, velut ex elogio deprehenditur. *Capti-*
uis redimendis, pauperibus in custodiam inclu-
sis ad es alienum dissoluendum, virginibus do-
tandis, victum per urbem ostiatim querenti-
bus domum, in qua alerentur, edificauit.

Vide Bull. Pape
Sixti Quinti,
par. 2. capit. 25.
& Sermonem in
vita eiusdem

A sinistro latere eodem pacto designan-
 tur aduersus latrones acta, obeliscorum ere-
 ctiones diuino numini dicatorũ; ac vt à La-
 teranensi inchoemus, sic ad meridiem legitur:

CONSTANTINVS PER CRUCEM
 VICTOR, A S. SILVESTRO HIC
 BAPTIZATVS CRVCIS GLORIAM
 PROPAGAVIT.

Ad Orientem verò.

F. CONSTANTINVS AVG. CON-
 STANTINI AVG. FIL. OBELISCVM
 A PATRE LOCO SVO MOTVM, DE-
 NIQVE ALEXANDRIÆ IACENTEM,
 TRECENTORVM REMIGVM IMPO-
 SITVM NAVI, MIRANDAE VASTI-
 TATIS PER MARE, TIBERIMQVE
 MAGNIS MOLIBVS ROMAM CON-
 VECTVM IN CIRCO MAXIMO PO-
 NENDVM S. P. Q. R. D. D.

Ad Occidentem.

FL. CONSTANTINVS MAX. AVG.
 CHRISTIANAE FIDEI VINDEXT, ET
 ASSERTOR OBELISCVM AB AEGY-
 PTIO REGE IMPVRO VOTO SOLI
 DEDICATVM SEDIBVS AVVLVSVM
 SVIS, PER NILVM TRANSFERRI
 ALEXANDRIAM IVSSIT, VT NOVAM
 ROMAM AB SE TVNC CONDITAM
 EO DECORARET MONVMENTO.

Ad Septentrionem.

SIXTVS V. PONT. MAX. OBELI-
 SCVM HVNC SPECIE EXIMIA, TEM-
 PORVM CALAMITATE FRACTVM
 CIRCI MAXIMI RVINIS, HVMO, LI-
 MO Q. ALTE DEMERSVM MVLTÀ
 IMPENSA EXTRAXIT, HVNC IN LO-
 CVM MAGNO LABORE TRANSTV-
 LIT, FORMAEQVE PRISTINAE AC-
 CVRATE RESTITVTVM CRVCI IN-
 VICTISSIMAE DICAVIT. ANNO DO-
 MINI M. D. LXXXVIII. PONT. IV.

In illo verò Vaticani hæc adsunt. Et pri-
 mum in Obelisco S. Petrum versus.

SANCTISSIMAE CRVCI SIXTVS V.
 PONTIF. MAXIMVS CONSECRAVIT
 E PRIORISEDE AVVLVSVM, ET CÆSS.
 D AVGG. AC TIB. I. L. ABLATVM
 M. D. LXXXVI.

In Parastade verò ad Occidentem.

CHRISTVS VINCIT. CHRISTVS
 REGNAT. CHRISTVS IMPERAT.
 CHRISTVS AB OMNI MALO PLE-
 BEM SVAM DEFENDAT.

Ad Meridiem.

E SIXTVS QVINTVS PONT. MAX.
 OBELISCVM VATICANVM DIIS
 GENTIVM IMPIO CVLTV DICA-
 TVM AD APOSTOLORVM LIMINA
 OPEROSO LABORE TRANSTVLIT.
 ANNO M. D. LXXXVI. PONT. II.

Ad Orientem.

ECCE CRVX DOMINI FVGITE
 PARTES ADVERSAE, VINCIT LEO
 DE TRIBV IVDA.

Ad Septen-

Ad Septentrionem.

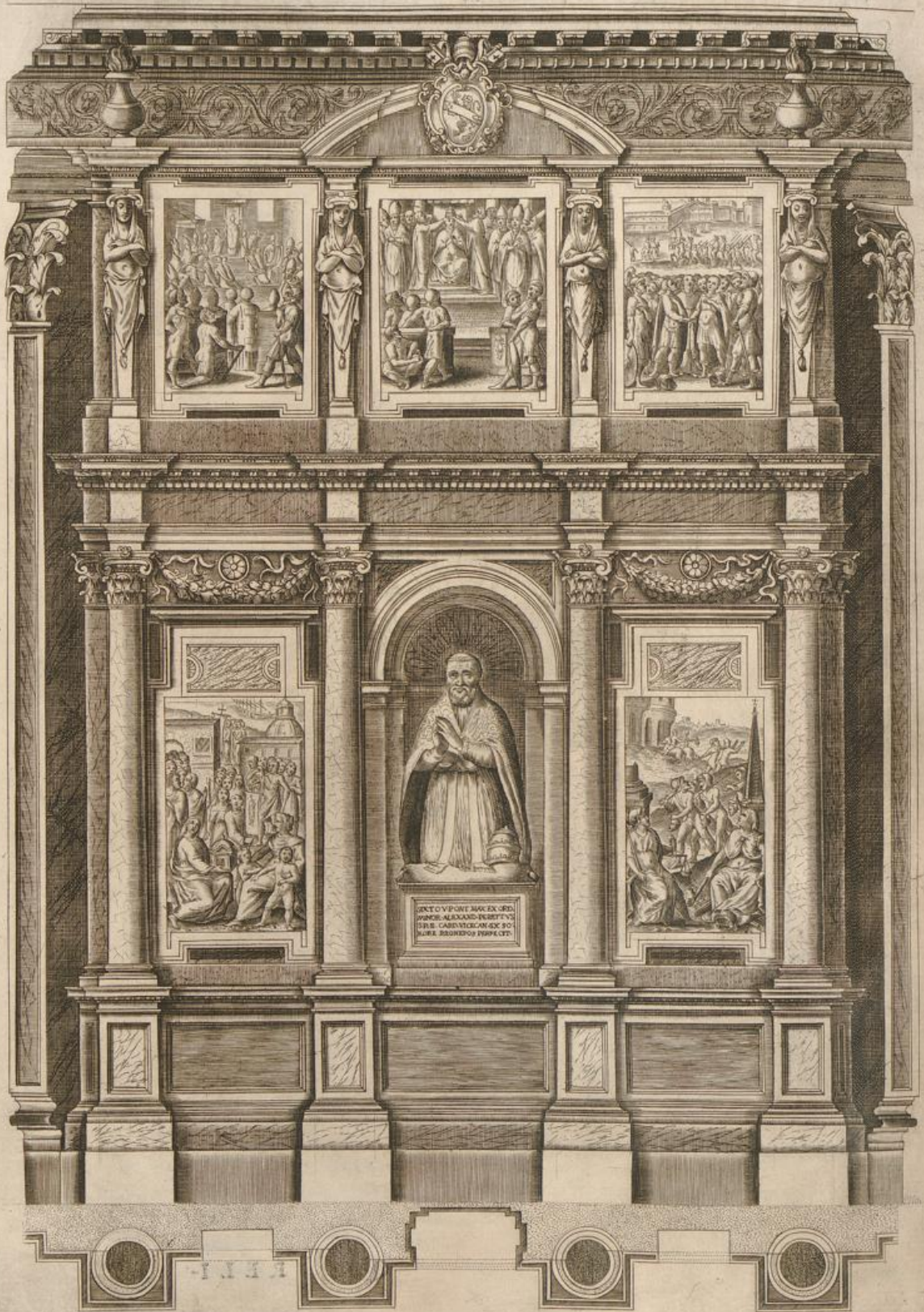
SIXTVS QVINTVS PONT. MAX.
 CRVCI INVICTAE OBELISCVM
 VATICANVM AB IMPIA SVPERSTI-
 TIONE EXPIATVM IVSTIVS, ET
 FELICIVS CONSECRAVIT.
 ANNO M. D. LXXXVI. PON-
 TIFICATVS II.

A Idem in Obelisco legitur in sanctæ Mariæ
 Populi area, qui lateranensi est per similis.
 Quam verò integrè iustitiam seruavit aduer-
 sus latrones, qui illo Pontifice vixere, possunt
 rectè meminisse, & adhuc memoria viget,
 velut ex bullario. Quod verò ad vias, fon- *Constit. 6. & 7.*
 tes, atque id genus alia pro communi bono
 tam Romæ, quam in Elceciastica ditione
 patrata, spectat, & prædictis marmoribus cæ-
 lata notantur, splendide in Bullario appa- *Constit. 64.*
 rent.

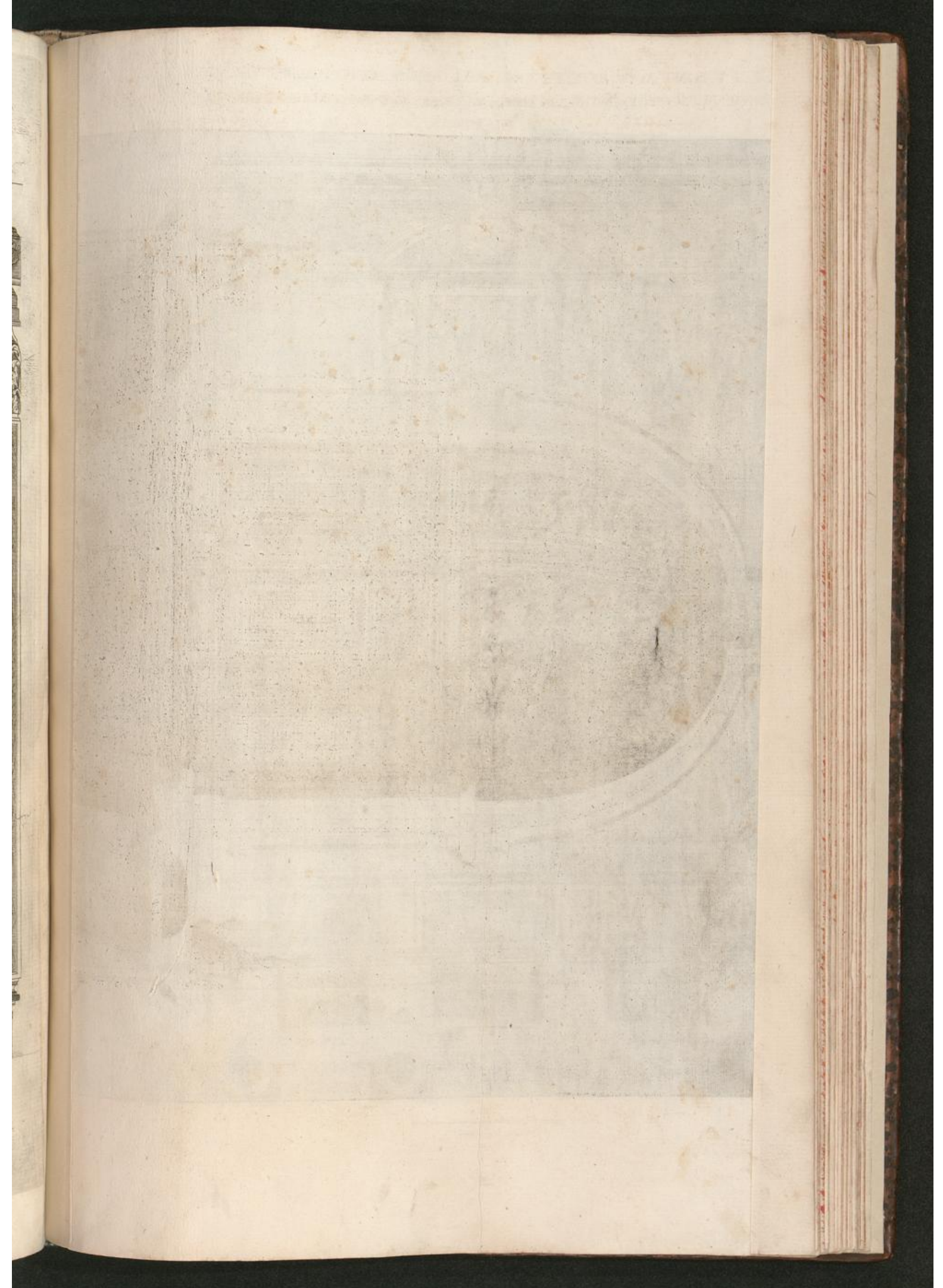

Q RELI-

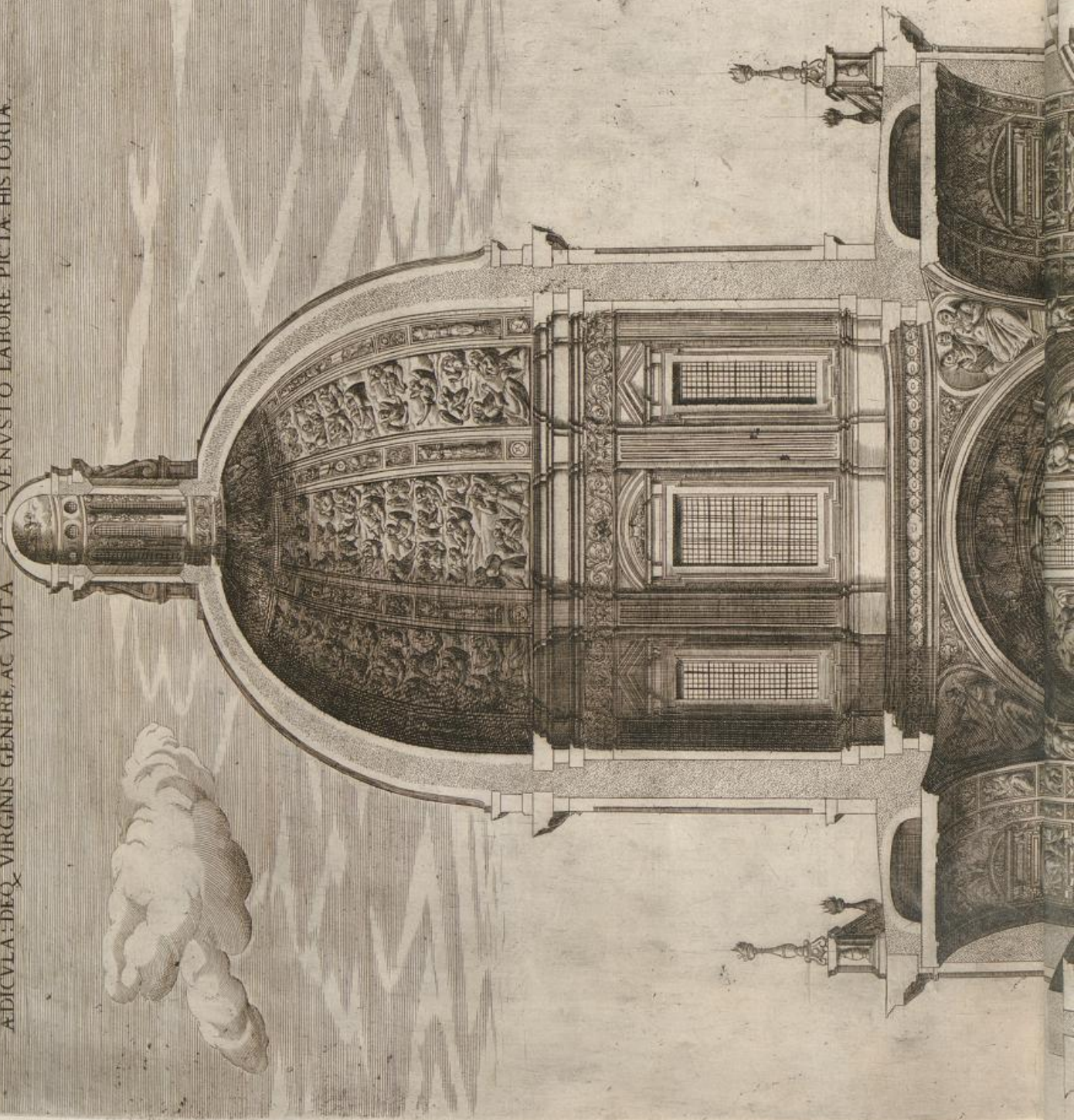
SIXTI V. PONT. MAX. EFFIGIES VNA CVM RERVM AB EO PRÆCIPVE GESTARVM
 MONVMENTO SCITE ELEGANTERQ. IN PARIO MARMORE AD IPSIVS SEPVLCHRI ORNATVM
 EXCVLPTA.

Scala palmorum

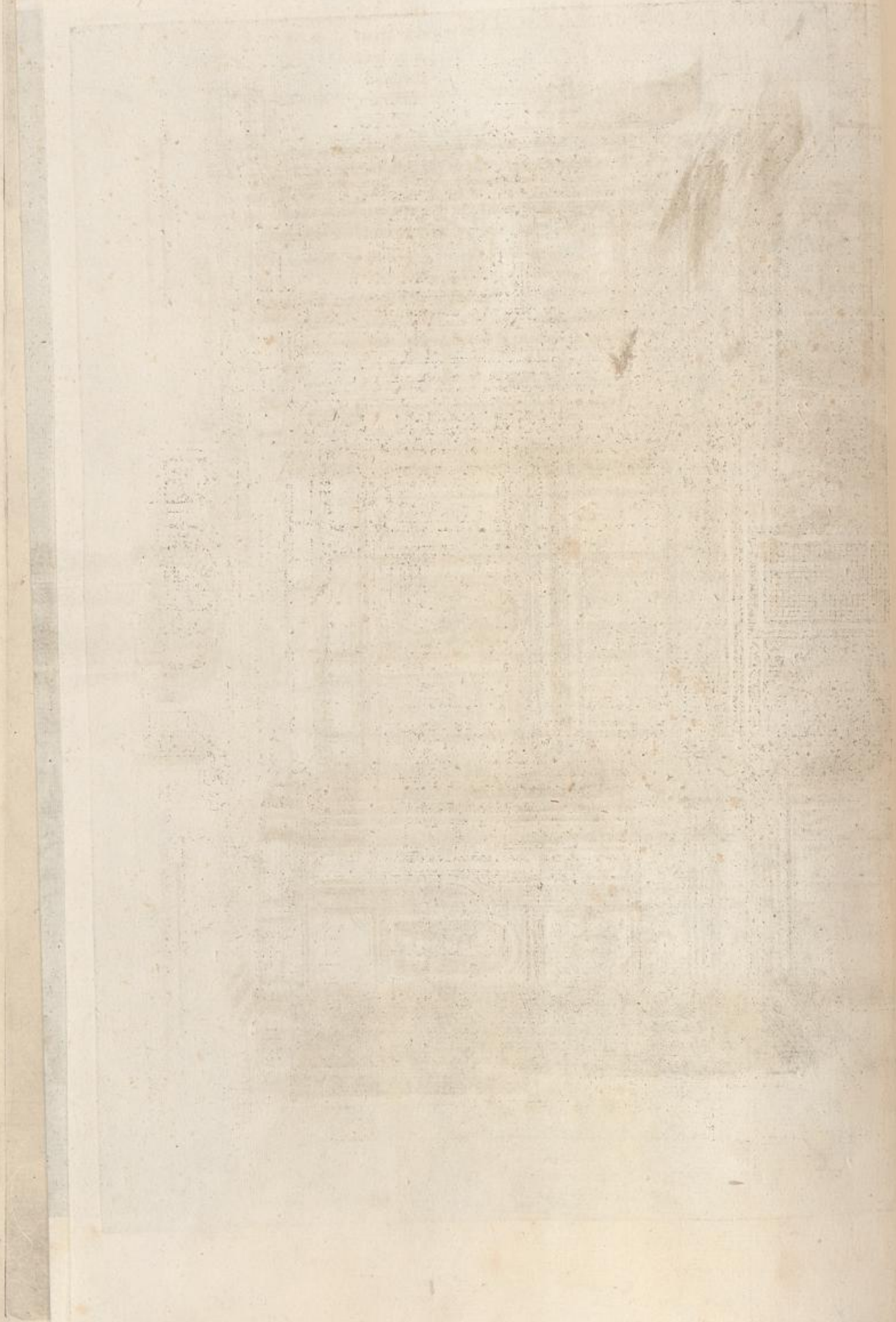
PARS QVARTA AD OCCIDENTEM RESPICIT
 IN HAC SIXTVS PAPA V. CERNITVR E
 MISQ. IVNCTIS AD PRÆSEPE CONVERSVS.
 PARIO MARMORE NIXVS GENIBVS, PAL
 CIRCÀ QVADAM DE REBVS AB EO GESTIS CALATA
 A DICVLA DEQ. VIRGINIS GENERE, AC VITA
 VENVSTO LABORE PICTA: HISTORIA.

Sala dimmichiana pro linea interior + et +

Sala mensura desumpta ex linea parallela interior + et +

RELIQVVM
PARTIS INTERNÆ SACELLI
DESCRIBITVR.

Cap. VIII.

A VTROQUE monumenti latere focci, bases, parastada, spatia inter membra, tæniæ, atque alia huiusmodi ex varijs, & nobilibus lapidibus sunt constructa, velut de cæteris diximus. Ob quam rem ad primam coronam properabimus. Igitur supra Sixti V. monumentum prima coronis comparet vndique facellum circundans. hanc fenestra consequitur in arcus medio locata, à cuius dextera in quadrato coloribus expressi Iosias, & Iechonias Reges cõsistunt his verbis appositis. IOSIAS, ET IECHONIAS, & sanctus Matheus in geneologia commemorat. A fenestra læua eodem pacto cernuntur Salathiel & Zorobabel, quibus talia adhærent. SALATHIEL ET ZOROBABEL. In medio arcus fornice in figura ouatam speciem referente tectorio formata, quam plurimi Angeli habentur eodem modo depicci ob Christi

A natiuitatem exultantes. In duobus angulis supra primam Coronidem bini stant Angeli ex tectorio egregiè constructi. Ad hos duo trianguli inter arcus succedunt ex eadem deaurata materia compacti, in quorum medio à fenestra dextera Achaz, & Ezechias cum his verbis: ACHAZ, ET EZECHIAS. A læua, Azor, Sadoch, Achim, quos talia sequuntur: A Z O R, S A D O C H, A C H I M. A monumenti dextera in Parastadarum interuallo Pontificum solium respicientium loculamentum adest, cum sancti Petri statua ex albo marmore perpolitè constructa. Ad hoc in quadrato ex tectorio coloribus expressa historia succedit de tribus Magis Herode præfente, dum stellam omiserant. Superius corona adest, supra quam eodem ordine, atque materia Ozias, & Ioathan apparent. A monumenti læua sacrarium occurrit. cancellos autem versus Sanctæ Lucie est ædicula, quam historia in quadrato ex tectorio Innocentium præstat coloribus designata. Super hanc coronam se attollit, quam quatuor figuræ in quadrato eodem modo condito exornant, talibus verbis annexis, ELIVD, ELEAZAR, MATHAN, ET IACOB. atque hæc satis fit de internis facelli partibus indicasse nunc ad reliqua pergemus.

DE INDVLGENTIIS,
ET RELIQUIIS,*In hoc Sacello existentibus.**Cap. IX.*

QVAMVIS summi Pontifices Praefepis facellum quam plurimis Indulgentijs decorarint; tamen temporum iniuria sunt obruta. Nos tantum notabimus Praefepis Altare pro defunctis priuilegiatum: In nocte Natalis Domini cum sequenti die Plenariam esse Indulgentiam, atque alias libro sexto traditas. Sacrae Reliquiae in hoc Sacello repositae tales existunt. Sub Praefepis Altare scenum veneramur, super quod Christus nascens, primò recubuit, vnà cum alijs sacris Reliquijs. Illud verò mirum existit, eodem modo conseruari, ac si adhuc è prato recisum esset, cum tamen amplius mille sexcentum annis permanserit. Sub sanctae Luciae Ara quaedam Innocentum corpora asseruantur.

DE SACRIS SACELLI

MOBILIBVS.

Cap. X.

QVAMPLVRIMA ex argento condita ad Dei cultum in hoc Sacello reperiuntur, ab Alexandro Peretto Cardinali Montalto insigni pietate fabricata. Et primum vna Crux, candelabra magna, atque mediocria, lampades magnae, & mediocres, polubrum, & aqualis. Ampullae, & Patinae ad sacrificium, plures calices. Acerra cum nauicula, egregie formata. Idem plures ditissimos apparatus, Planetas, & alias sacras vestes tradidit; nimirum varia Arae maximae pallia ex rubris sericis auro, & argento intertextis. Pallium album pro eadem Ara argento, atque auro mirifice inserto.

Pallium pro eadem Ara ex serico villoso colore puniceo.

A Pallium pro eadem Ara, colore viridi, auro intertexto ditissime compositum.

Pallium ex serico villoso, colore nigro, aureis tanijs exornato.

Pallium ex serico vngulato, colore puniceo.

Pallium auro acubus inserto, miri pretij, & pulchritudinis.

Pallia ex varijs coloribus, quae etiam eidem Arae inseruiunt.

B Alia Pallia pro tribus minoribus Aris; idest Sanctissimi Praefepis, Sancti Hieronymi, & S. Luciae.

Primum Pallium album, & rubrum, auro intertexto, in medio Peretti Principis insignia gestans.

Pallium alterum sericum argenteum auro exornatum, cum alijs Pallijs ex varijs coloribus, quae breuitatis causa omitto.

Duorum Altarium, nimirum S. Hieronymi, & S. Luciae pallia.

C Primum ex serico vngulato colore viridi pallia quinque.

Pallia exin alba, argento intertexto, nec non alia ex diuersis coloribus optimè exornata.

Pretiose Sacerdotum vestes sunt haec.

Quaedam ex serico, argento intertexto auro exornatae.

Quaedam ex basilico viridi, rubro, atque albo, cum fascia ex auro acubus inserto.

D Aliae ex serico viridi.

Aliae ex serico villoso, auro ornatae, cum Pluuiiali, atque Tunicellis.

Aliae ex serico raso, colore nigro, auro exornatae.

Aliae ex serico vngulato, colore puniceo, auro decoratae.

Aliae quotidie inseruientes, quas omitimus.

E Adfunt etiam magna Arae, quo haec cum reliquis mobilibus asseruentur.

DE FVN-

DE FVNDATIONE,
DOTATIONE,

Cappellanis, Clericis, & Sacelli
Ministris, nec non priui-
legijs.

Cap. XI.

VM hæc possint ex Bulla dignosci, satis in præsentia duximus quædam ex ipsa eruta annotare. Ad Præsepe Iesu Christi in Basilica sanctæ Mariæ Maioris de Vrbe cum annuorum reddituum assignatione, & Iurispatronatus, ac privilegiorum concessione. Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Gloriosè, & semper Virginis Dei Genitricis Mariæ salutaris secunditatem humiliter venerantes, intra cuius castissima viscera, virtute Altissimi mirabiliter obumbrante, diuina sapientia sibi domum edificauit, summas illius laudes, & præclara in vniuersum genus humanum, sed in nos potissimum merita, & verbis, & factis quantum pro humana imbecillitate possumus libenter prædicamus.

Hanc enim Beatissimam Virginem gratiæ, & misericordiæ parentem, ab ipsa penè infantia nobis Aduocatam delegimus, cuius patrocinio, & intercessione, multis periculis erepti fuimus, multa beneficia à bonorum omnium largitore Deo accepimus. Itaque cum alias eiusdem sanctæ Virginis nomine, & miraculorum splendore, illustres Ecclesias semper in honore habuimus, tum in primis erga celeberrimam eius in Alma Vrbe Basilicam ad Præsepe Domini, quæ sanctæ Mariæ Maioris appellatur, præcipua quadam, & pia deuotione affecti sumus. Cumque consideremus sanctum Dominici Præsepis sacellum, in eadem Basilica situm, ob sacras illius Præsepis reliquias, in quo Rex gloriæ nasci non abhorruit, & infans iacuit, magna in ueneratione merito habitum, minus decenter pro loci dignitate, & sanctitate ornatum, & extructum esse: Nos cupientes tam eximium, & religiosum monumentum debito cultu, decentique ornatu augere, ac nobili adificio circumsectum communitate, opus sanè viribus nostris, & facultatum nostrarum illo quidem tempore tenuitate maius, freti ope eiusdem Deiparæ semper Virginis, & animo suscepimus, & re ipsa ag-

A gressi sumus. Nam iam pridem cum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalatus honore fungeremur, loco à dilectis filijs Capitulo eiusdem Basilicæ, interueniente etiam auctoritate felicis recordationis Gregorij Pape Decimiertij prædecessoris nostri, nobis concessio, insignem Cappellam, & spatij amplitudine, & substruccionis magnificentia, Templi instar, cepimus à fundamentis edificare. Cumque edificatio feliciter procederet, eccè diuina sic disponente clementia, nullis nostris meritis, sed ipsius Beatissimæ Virginis precibus in Apostolicæ sedis fastigio locati sumus. Quare inchoatum opus tantò impensius urgentes, nullisque quamuis maximis sumptibus parcentes, Cappellam ipsam testudine sublimi plumbi laminis extrinsecus tectam, & preciosis crustis, & tegmentis marmorum, atque opere tectorio marmorato, egregijsque picturis, & sacris Imaginibus, & loco ipso congruentibus exornatam, ita demum benedicente Domino perfecimus, atque omni ex parte absoluimus, ut ipsa antiqua venerandi Præsepis adicula, multis catenationibus, colligationibus, & facturis circum adhibitis, ne parietes dissolui, nec opus ulla ex parte labefactari posset, magna ergatarum, & tractoriarum machinarum vi, ingenti labore, atque artificio tota simul solida, ac prorsus integra, quod factum difficillimum videbatur, veteri sede conuulsa, & in altum sublata in medium ipsius nouæ Cappelle gremium, sub eius pavimento, in locum subterraneum translata, atque asportata fuerit, ubi, & specus circum circa humili fornice concameratus, per quem

C circuiui possit, extructus est gradibus ad commodum descensum in eandem sacri Præsepis adiculam, & dictum specum, hinc inde aptè positus, ut Christi fideles viri tantum, laudes, & preces Deo offerre, & Presbyteri in Altari ibidem sito missas deuotè celebrare valeant. Altare item supra ipsius adicula fornicem constituto ad missas Pontificias celebrandas. Duo præterea minora, sed tamen insignia Altaria, siue sacella, nostra itidem impensa edificata eodem modo picturis, & ornamentis magnificè excolta ad ipsius Cappella limina ab utraque parte adiunximus; unum videlicet sub sanctæ Lucie Virginis, & Martir. inuocatione dicatum, cuius festus dies, idem natalis noster est, & quam ab ineunte etate omni studio venerati, ut pro nobis apud Deum intercederet magna cum fiducia assidue precati sumus. sub cuius etiam Altari in Arca marmorea duo sanctæ Beatorum Innocentium corpuscula à Basilica sancti Pauli extra Portam Ostiensem nostro iussu translata, ritè recondi curauimus, ut ad

D

E

Q 3
Chri-

Interim eadem Beate Virginis precibus ipse fuit Pontif. creatus, dictamque exornauit et pet fecit.

Altareque maius super adicula d. Præsepis ad missas Pontificales celebrandas constituit.

Alia etiam duo Altaria ad limina dicte cappelle adiunxit.

Vnum sub inuocatione S. Lucie cuius dies festus eam natalis ipsius fuit, et sub eo duo sanctorum Innocentii corpuscula eius iussu à Basilica sancti Pauli translata recondi iussit

Sacrosanctiss. iste Pontifex ab eius infantia B. Virginem sibi aduocatam delegit, cuiusque patrocinio multa pericula euasit.

Eius idem Ecclesiæ, et maxime Basilicam S. Mariæ Maioris de Vrbe deuotè admodum coluit.

Præsepis itaque factum in dicta Basilica minus decenter extructum, et ornatum esse videtur ipse dum Cardinalis erat B. Virginis operibus insignem in cappellam edificauit.

Christi infantis cunabula iidem sancti Innocentes (flores ac primitiae Martyrum, Deoque gratissime victimae) quodammodo excubare videantur.

Alterum vero sub invocatione S. Hieronymi, cuius titulus in assumptione ad Cardinalatum, et assignatus ab eo perpetuo retentus fuit.

Post perfectum opus huius Cappellae comperit eam esse similem veteri cappellae ad Praesepe Domini in Ecclesia Bethlehemitana quod ex inspiratione divina id Pontificem fecisse videtur.

Alterum vero in honorem, et memoriam sancti Hieronymi praestantissimi Ecclesiae Doctoris, cuius titulus in Ecclesia Illyricorum fuit nobis in nostra assumptione ad Cardinalatus honorem assignatus, et perpetuo retentus, quique Praesepe Domini ita vivens coluit, ut ex hoc mundo decedens, per illud tanquam vite ianuam ad caelestem patriam commigravit. Cum igitur, Deo favente, primum huiusmodi opus iam absolutum, et ad rectum perductum foret, compertum est tandem relatione, ac testimonio fide dignorum virorum,

qui ex peregrinatione Terrae sanctae nuper in Urbem advennerunt, nobis nihil tale unquam cogitantibus, non humano consilio, sed plane divino instinctu ita contigisse, ut haec nostra Cappella, veteri Cappellae ad Praesepe Domini postea in Ecclesia Bethlehemitana, quae est in Palestina, edificio, structura, ac praecipuis suis partibus admodum similis evaserit: nam et à sinistra parte Ecclesiae ubi haec nostra sita est, et habet ediculum Praesepe Dominici subterraneam, nostra consimilem, tectam testudine, opere vermiculato ornatam, sicuti et haec est, ad quam et per gradus descensus patet: habet quoque illa Cappella marmoreum, ubi et haec nostra, pavementum. Altaria etiam prima in memoriam sanctorum Innocentium, et sanctae Catherine Virginis, et martiris, et sancti Hieronymi extructa, quemadmodum et nostra, unum in sanctae Lucia cum reliquis sanctorum Innocentium, et alterum in eiusdem sancti Hieronymi memoriam pariter erecta, ita ut ipsa gloriosa Virgo, quae olim primis sanctae huius Basilicae fundatoribus certos fines, et locum niuibus, quarum memoria in hodiernum usque diem religiose colitur, mirabiliter prescripsit, ac designavit: nunc etiam in nostra Cappella, quasi dictae Basilicae appendice extruenda, divinitus mentem nostram inspiravit, simulque suae, ac divinae voluntatis, et providentiae admirabilem minimeque obscuram dedit significationem. Demum vero nos ad Dei omnipotentis, et intemeratae Virginis partus gloriam, fidelisque populi erga Caelorum Reginam devotionem augendam, eandem Cappellam solemniter ritu consecrari, et dedicari curavimus, atque in ea duo sepulchra conquistissimis columnis, et lapidum varietate, opere sumptuoso, ac magnifico extruximus: quorum alterum sanctae memoriae Pio Papae V. nostro etiam praedecessore, de Christiana Republica, deque nobis optime merito, à dextris eiusdem Cappellae posuimus, ut perpetuum nostri erga eum grati, et pij animi apud poste-

In eadem cappella idem Pontifex duo sepulchra magnifice extruxit, alterum Pio Papae V. de se, et Rep. Christi, benem. à dextris cappellae posuit, alterum sibi à sinistris relictum, aliud etiam in vestibulo dictae Cappellae pro suis consanguineis sepeliendis assignavit.

A ros monumentum extet. Alterum à sinistris, ad nostram sepulturam reservavimus: Tertium vero separatim in vestibulo dictae Cappellae, et in ipsa nave Basilica illi contigua pro nostris duntaxat consanguineis sepeliendis assignavimus. Ut autem in eadem Cappella nostra ad ipsum sanctum Praesepe, ubi Angelorum chori, Deo gloriam, et hominibus pacem annuntiantur, et ubi nos anno praeterito cum Venerabilibus Fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, ac alijs Episcopis, et Praelatis in Natalis Domini nocte Missarum solemniter celebravimus, assidue incrementum salutis Hostiae sacrificium pro nostra, et totius populi Christiani salute offeratur, et divinae laudes, atque officia persolvantur, ob eam causam certos Presbyteros, et Clericos, qui in Cappella, duobusque ei coniunctis sacellis, seu Altaribus praedictis Deo inseruiant, constituere decrevimus. Cum itaque sicut accepimus, sancti Ioannis de Pyro Policastren. et sancti Leonardi Salernitan. Ciuitatum, vel Dioc. Monasteria ordinum sancti Basilij, et sancti Benedicti, quae bonae mem. Petrus Episcopus Caietanus, et quondam Ludovicus Blanchettus Clericus ex dispensatione, et concessione Apostolica in commendam vivere respectu obtinebant, utraque commenda huiusmodi per obitum Petri Episcopi, et Ludovici praedictorum, qui apud sedem praedictam diem clausurunt extremum, cessante adhuc eo, quo ante commendam ipsam vacabat modo uacauerint, et vacant ad praesens, et dilectus Filius noster Philippus tituli sanctae Sabinae, Presbyter Cardinalis Spinula nuncupatus, qui monasterium sancti Nicolai de Butramo, dicti Ordinis sancti Basilij, Hieracensis Diocesis, ex simili concessione, et dispensatione in commendam ad eius vitam nuper obtinuerat, posteriori commenda huiusmodi, ac omni, et cuicumque iuri sibi in dicto Monasterio sancti Nicolai, illiusque regimine, et administratione, vel ad illa quomodolibet competenti, hodie in manibus nostris sponte, et liberè cesserit. Nos cessionem huiusmodi admittentes, ac Cappellam nostram praedictam ad eiusdem Redemptoris nostri laudem, et honorem, et gloriosissimam illius Genitricis, dictique sancti Praesepe memoriam, et venerationem, ac divinae cultus incrementum, competenti beneficiorum, et ministrorum Ecclesiasticorum numero stabilire, annisque redditibus pro congrua eorum sustentatione, et manutentione, onerumque illis, ac dictae nostrae Cappellae, nec non illius fabricae, et sacristiae pro tempore incumbentium supportatione necessarijs dotare volentes; verumque, et ultimum di-

Etorum

Et modo ad lau-
dem eiusdem B.
Veneris et d.
Prælepti ven-
tationem vnam
Præposituram,
vnam Sacristiam
quatuor Cappel-
lanias, et qua-
tuor Clericatus
in dicta Cappel-
la erige et insti-
tuit.

Pro illorumque
sacristiarum, re-
ditiu benefici-
orum hinc descri-
ptum eis assi-
gnat.

Et eorum monasteriorum vacationis modum, etiã
si ex illo quævis generalis reservatio etiam in cor-
pore iuris clausa resultet presentibus pro expressis
haberi. Motu proprio non ad alicuius nobis super
hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera de-
 liberatione, & certa scientia nostra, ac de Apo-
 stolicæ potestatis plenitudine in Cappella nostra
 prædicta vnam Præposituram, que in ipsa Ba-
 silica secunda dignitas existat, hoc est, primã post
 Archipresbyteralem pro vno Præposito, vtrius-
 que, vel alterius Iurium Doctore, seu in Theo-
 logia magistro, & in Presbyteratus ordine con-
 stituto, ac vnam Sacristiam pro vno Sacrista,
 & quatuor perpetuas sine cura Cappellanas pro
 quatuor perpetuis Cappellanis Presbyteris, &
 quatuor alia Clericatus nuncupanda perpetua
 simplicia beneficia Ecclesiastica pro totidem alijs
 Clericis nuncupandis perpetuis Beneficiatis, quo-
 rum siquidem Sacristæ, Cappellanos, & Be-
 neficiatos, qui Clerici nuncupantur dictus
 Præpositus caput existat, ac in rebus, negocijs,
 & actibus per eos tractandis, & faciendis pri-
 mum, & digniorem locum habeat, ibidemque
 presit, ac tam ipse, quam prædicti Sacrista,
 Cappellani, & Beneficiati dictæ Cappelle, prout
 inferius descriptum erit, deseruiant, Apostolica
 auctoritate tenore presentium perpetuò erigimus,
 & instituimus, ac eidem Cappelle nostre, il-
 liusque fabricæ, & Sacristiæ, nec non commu-
 ni massæ ipsorum Præpositi, Sacristæ, Cappel-
 lanorum, & Beneficiatos pro eorum manu-
 tentione, & sustentatione, ac onerum illis in-
 cumbentium supportatione singula Monasteria
 prædicta, que Conuentu carent, ac quorum fru-
 ctus, redditus, & prouentus sancti Ioannis ad qua-
 draginta, sancti Leonardi verò ad quinquaginta
 stonens auri in libris Camere Apostolicæ ta-
 xati reperiuntur, ac sancti Nicolai autem, ac
 illi perpetuò annexorum sanctæ Mariæ de Pi-
 gliano, & eiusdem sanctæ Mariæ de Car-
 cis quingentorũ quinquaginta ducatorum auri de
 Camera secundum communem æstimationem
 valoris annui, vt etiam accepimus, non exce-
 cedunt, quibusuis modis, & ex quorumcumque
 personis, seu per liberas quorumuis cessiones, de
 illorum regiminibus, & administrationibus in
 Romana Curia, vel extra eam, etiam coram
 Notario publico, & testibus spontè, factas va-
 cent: etiam si tanto tempore vacauerint, quod
 eorum prouiso iuxta Lateranen. statuta Concilij,
 aut Canonicas sanctiones ad sedem prædictam
 legitime deuoluta existat, & illa ex quauis cau-
 sa ad sedem eandem specialiter, vel generaliter
 pertineat, & de illis Consistorialiter disponi con-
 suerit, seu debeat, ac super regiminibus, & ad-

A ministracionibus Monasteriorum huiusmodi in-
 ter aliquos lis, vel eorum possessorio molestia, cu-
 ius litis statum etiam presentibus haberi volumus
 pro expresso pendeat indecisa, cum præ-
 dictis, & forsan alijs, illis annexis, eorumque
 membris, Grangijs, prædijs, possessionibus, de-
 cimis, primitijs, vineis, terris, agris, censibus,
 redditibus, prouentibus, iuribus, obuentionibus,
 emolumentis, pertinentijs, rebus, & actionibus
 vniuersis, ceterisque bonis mobilibus, & im-
 mobilibus, ac se mouentibus cuiuscumque qua-
 litatis, pretij, & valoris annui existen. ac
 vbiq; locorum consisten. eorumque proprie-
 tate, & dominio. Ita quod liceat Collegio Præ-
 positi, Sacristæ, Cappellanos, & Benefi-
 ciatos huiusmodi per se, vel alium, seu
 alios eorum, & dictæ nostre Cappelle, illiusque
 fabricæ, & Sacristiæ, suæque mensæ, seu mas-
 se communi nominibus corporalem, realem, &
 actualem possessionem Monasteriorum, anne-
 xorum membrorum, Grangiarum, prædiorum
 possessionum, decimarum, primitiarum, vinea-
 rum, terrarum, agrorum, censuum, iurium,
 pertinentiarum, rerum, actionum, & bonorum
 huiusmodi, propria auctoritate absque spolijs, &
 attentatorum vitio, ac cuiuscumque Iudicis de-
 creto, vel ministerio liberè apprehendere, &
 perpetuò retinere, illaque regere, & administra-
 re, nec non fructus, &c. eorumdem percipere,
 exigere, & leuare, illaque in suos secundum
 ordinationem inferius per nos descriptam, & di-
 ctæ Cappelle nostre, illiusque fabricæ, & Sa-
 cristiæ vsus, vtilitatem, & necessitatem om-
 ninò conuertere, Diocesani loci, vel cuiusuis al-
 terius licentia desuper minime requisita, aucto-
 ritate, & tenore prædictis, etiam perpetuò vni-
 mus, anneximus, & incorporamus, ac in eis-
 dem Monasterijs sic vnitjs, eorumque Eccle-
 sijs annexis membris, & grangijs dignitates Ab-
 baticales, illarumque titulos, nomina, & de-
 nominationes eisdem auctoritate, & tenore si-
 militer perpetuò supprimimus, & extingui-
 mus, &c. De priuilegijs verò hæc sunt for-
 malia verba.

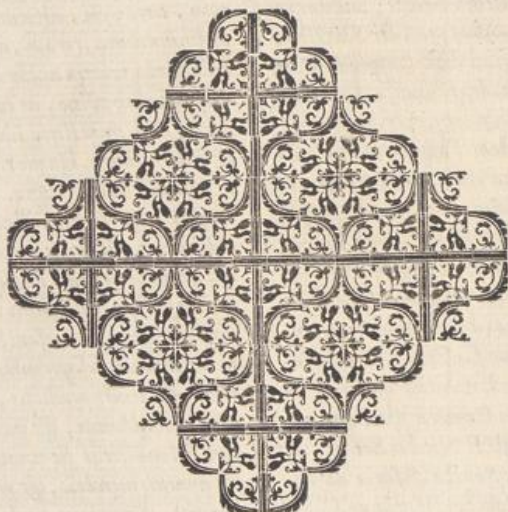
E Ad hæc Præposito, Sacristæ, Cappellanis, &
 Beneficiatis, Clericis nuncupatis prædictis, illo-
 rumque Collegio, vt omnibus, & singulis pri-
 uilegijs, immunitatibus, exemptionibus, li-
 bertatibus, præeminentijs, prerogatiuis, fau-
 ribus, facultatibus, indultis, & alijs gratijs
 tam spiritualibus, quam temporalibus, quibus
 alij, Dignitates, Cappellanas, & alia beneficia
 in dictæ sanctæ Mariæ Maioris, & alijs eius-
 dem Urbis Basilicis, & Ecclesijs pro tempore ob-
 tinen. eorumque Collegia de iure, vel consue-
 tudine,

Priuilegia, alijs
 in Ecclesijs ve-
 bis dignitates
 huiusmodi ha-
 bentibus conce-
 si prædictis etiã
 concedit.

tudine, aut ex privilegio, vel alias quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti potiri, & gaudere possunt, & poterunt quomodolibet in futurum, non solum ad eorum in-

A Star, sed aequè principaliter, & pariformiter in omnibus, & per omnia uti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeat, auctoritate, & tenore praedictis indulgemus, &c.

FINIS LIBRI DECIMI.

BASILI-